

*ИЗСЛЕДВАНЕ И ОЦЕНКА НА
ФАКТОРИТЕ, ОТНОСИМИ
КЪМ ФОРМИРАНЕ НА
МИНИМАЛЕН РАЗМЕР НА
АДВОКАТСКИТЕ
ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ*

Доц.д-р ИВАН СТОЙНЕВ

Ръководител на екип

София

2020 г.

I. МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	4
II. ПРАВНА РАМКА НА УРЕДБАТА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ	5
1. ПРАВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	5
1.1. ДОГОВОР ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.....	5
1.2. ДОГОВОР ЗА ФУНКЦИОНИРАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.....	6
1.3. ХАРТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ („ХОПЕС“).....	7
1.4. ДИРЕКТИВА 2006/123/ЕО на ЕП и на Съвета от 12 декември 2006 г. относно услугите на вътрешния пазар („Директива за услугите“).....	8
2. ПРАВО НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	9
2.1. КОНСТИТУЦИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ:.....	10
2.2. ЗАКОН ЗА АДВОКАТУРАТА („ЗАдв“):.....	10
2.3. ЕТИЧЕН КОДЕКС НА АДВОКАТА („Етичен кодекс“).....	11
III. АНАЛИЗ НА ПРАВНАТА РАМКА С ОГЛЕД НА НУЖДИТЕ ОТ НОВА УРЕДБА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И СЪОТВЕТСТВИЕТО Й С НОРМИТЕ НА ПРАВОТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	11
1. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ УРЕДБА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ, ПРЕДВИЖДАЩИ МИНИМАЛНИ РАЗМЕРИ, РАЗГЛЕДАНИ В СВЕТЛИНАТА НА ЗАБРАНАТА ПО ЧЛ. 101, ПАР. 1 ДФЕС 12	
2. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ УРЕДБА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ, ПРЕДВИЖДАЩИ МИНИМАЛНИ РАЗМЕРИ, РАЗГЛЕДАНИ В СВЕТЛИНАТА НА ЗАБРАНАТА ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА СВОБОДНОТО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ В РАМКИТЕ НА ВЪТРЕШНИЯ ПАЗАР	23
3. ИЗВОДИ	27
IV. ПРИЛОЖИМОСТ НА ИЗВОДИТЕ ПРИ ИЗРАБОТВАНЕТО НА НОВА УРЕДБА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ	28
1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПАЗАРА НА АДВОКАТСКИ УСЛУГИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	28
1.1. НАЛИЧИЕ НА СЕГМЕНТИРАН ПАЗАР С ГОЛЯМ БРОЙ ДОСТАВЧИЦИ НА УСЛУГИ.....	28
1.2. ИНФОРМАЦИОННА АСИМЕТРИЯ.....	31
2. МЕХАНИЗЪМ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА МИНИМАЛЕН РАЗМЕР НА АДВОКАТСКОТО ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ В СВЕТЛИНАТА НА ПРИЗНАТИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ ОТ ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС	32
2.1. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НИВО НА МЕСЕЧЕН ДОХОД, ГАРАНТИРАЩ НЕЗАВИСИМОСТТА НА АДВОКАТА И КАЧЕСТВОТО НА ПРЕДОСТАВЯНАТА УСЛУГА.....	34

2.1.1. Брутен месечен доход на адвоката, гарантиращ неговата независимост	34
2.1.2. Средно месечни разходи на адвоката за осъществяване на дейността му и предоставяне на качествена услуга.....	36
2.2. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА МИНИМАЛНИЯ РАЗМЕР НА АДВОКАТСКОТО ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ ПО КОНКРЕТНИ ВИДОВЕ ДЕЛА	45
2.2.1. Брой часове на ангажираност на адвоката по едно дело като индикатор за гаранция качеството на предоставяната услуга.....	46
2.2.2. Отчитане на фактора материалния интерес при дела с материален интерес	63
V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ	63

I. МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

- A.** Настоящият функционален анализ има за предмет изследване и оценка на факторите, относими към формиране на минимален размер на адвокатските възнаграждения, които да отговарят на необходимостта от защитата на интересите на потребителите на тези услуги, на престижа и достойнството на адвокатската професия и на доброто функциониране на съдебната система.
- B.** Разработените до момента методологии за осъществяване на функционален анализ в Република България се отнасят преди всичко до функционалния анализ на политики и административни системи и структури. С оглед на различния предмет на настоящия функционалния анализ, който се отнася до определяне на евентуална необходимост от изменения на Наредба № 1 за минималните адвокатски възнаграждения, издадена от Висшия адвокатски съвет, то за ефективното му изготвяне е използван широк инструментариум за анализ и оценка, съобразен с неговите специфики. По този начин се цели постигане на пълно и балансирано проучване на относимите към анализа фактори.
- C.** Настоящият функционален анализ се основава на съществуваща достъпна информация, включително нормативни актове, съдебна практика, статистически данни, стратегически документи и други материали, свързани с поставените въпроси. Очертани са основните характеристики на средата, факторите за въздействие, методите за определяне заинтересовани страни, като също така са посочени примерни форми за осъществяване на комуникация с тях.
- D.** Наред с това, посочените данни и фактори са анализирани посредством методите на логическия анализ, анализ и синтез, дедукция и индукция, дескриптивен анализ и сравнителен анализ. При използване на метода на сравнителния анализ, включително при анализа на други юрисдикции и възприетите в тях решения, са изложени и фактори, въз основа на които да се определи доколко средата в Република България и тази в анализираната юрисдикция са съпоставими, като по този начин се цели избягване на механично възприемане на неподходящи разрешения.
- E.** Въз основа на посочените цели, методи и данни са изведени различни препоръки, на базата на които може да се пристъпи към конкретно определяне на политики и евентуални действия за изменения на действащата правна уредба.

II. ПРАВНА РАМКА НА УРЕДБАТА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ

1. ПРАВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

- (1) Правото на Европейския съюз не съдържа цялостна уредба на адвокатската дейност. Основните нормативни актове, приети от институциите на Съюза, са насочени към хармонизирането на националните законодателства на държавите членки във връзка с улесняването на ефективното упражняване на адвокатската професия в контекста на свободите на движение в рамките на вътрешния пазар¹. Внимателният прочит на релевантните съюзни актове разкрива, че те не съдържат нито пряка, нито косвена уредба на адвокатските възнаграждения.
- (2) С оглед на гореизложеното всяка държава член е свободна да уреди във вътрешното си законодателство въпросите, свързани с адвокатските възнаграждения. Тази свобода на държавите членки не е безгранична. Съобразно принципа на лоялно сътрудничество една национална уредба на адвокатската професия, съдържаща задължителни изисквания относно размерите на адвокатските възнаграждения, също както и уредбата относно правомощията на националните съдилища да се произнасят по размера на тези възнаграждения, не следва да е от естество да или да бъде прилагана по начин, чрез който да бъдат засегнати установените правила за функциониране на вътрешния пазар и защита на конкуренцията във вътрешния пазар.
- (3) Следователно, при изработването на нормативната уредба, касаеща определянето на минимални и/или максимални тарифи за адвокатски услуги, както и при нейното прилагане, тя трябва да бъде съобразена със следните норми на Правото на ЕС:

1.1. ДОГОВОР ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

- (4) **Член 4, параграф 3** от Договор за Европейския съюз („ДЕС“)² гласи:

По силата на принципа на лоялното сътрудничество, Съюзът и държавите-членки при пълно взаимно зачитане си съдействат при изпълнението на задачите, произтичащи от Договорите.

¹ Директива на Съвета от 22 март 1977 година относно улесняване на ефективното упражняване от адвокатите на свободата на предоставяне на услуги (77/249/ЕИО) и Директива 98/5/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 1998 година относно улесняване на постоянното упражняване на адвокатската професия в държава-членка, различна от държавата, в която е придобита квалификацията

² Официален вестник на ЕС бр. С 326, 26/10/2012 стр.0001 и сл.

Държавите-членки вземат всички общи или специални мерки, необходими за гарантиране на изпълнението на задълженията, произтичащи от Договорите или от актовете на институциите на Съюза.

Държавите-членки съдействат на Съюза при изпълнението на неговите задачи и се въздържат от всякакви мерки, които биха могли да застрашат постигането на целите на Съюза.

1.2. ДОГОВОР ЗА ФУНКЦИОНИРАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

(5) Съгласно **член 49** от Договора за функциониране на Европейския съюз („ДФЕС“)³:

В рамките на следващите разпоредби ограниченията върху свободата на установяване на граждани на държава-членка на територията на друга държава-членка се забраняват. Тази забрана се прилага също и по отношение на ограниченията за създаване на търговски представителства, клонове или дъщерни дружества от граждани на всяка държава-членка, установили се на територията на друга държава-членка.

Свободата на установяване включва правото на достъп до и упражняване на дейност като самостоятелно заето лице, както и да се създават и ръководят предприятия, в частност дружества по смисъла на член 54, втора алинея при условията, определени от правото на държавата, където се извършва установяването за нейните собствени граждани, при спазването на разпоредбите на главата относно капиталите.

(6) **Член 56** ДФЕС, уреждащ свободата на предоставяне на услуги във вътрешния пазар, гласи:

В следващите разпоредби се забраняват ограниченията на свободното предоставяне на услуги в рамките на Съюза по отношение на гражданите на държавите-членки, които са се установили в държава-членка, различна от тази, в която се намира лицето, за което са предназначени услугите.

Европейският парламент и Съветът, като действат в съответствие с обикновената законодателна процедура, могат да разширят обхвата на прилагането на разпоредбите на тази глава по отношение на граждани от трети държави, които предоставят услуги и които са се установили на територията на Съюза.

(7) Съгласно **член 101** ДФЕС :

1. Забраняват се като несъвместими с вътрешния пазар всички споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики, които биха могли да засегнат търговията между държавите-членки и които имат за

³ Официален вестник на ЕС бр. С 326, 26/10/2012 стр.0001 и сл.

своя цел или резултат предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията в рамките на вътрешния пазар, и в частност такива, които:

- а) *пряко или косвено определят покупни или продажни цени или други условия на търговията;*
- б) *ограничават или контролират производството, пазарите, технологичното развитие или инвестициите;*
- в) *осъществяват подялба на пазари или на доставчици;*
- г) *прилагат различни условия по отношение на еквивалентни сделки с други търговски партньори, като по този начин ги поставят при сравнително по-неблагоприятни условия;*
- д) *поставят сключването на договорите в зависимост от приемането на допълнителни задължения, които по своя характер или в съответствие с търговската практика нямат връзка с предмета на тези договори.*

2. *Всички споразумения или решения, които са забранени в съответствие с настоящия член, са нищожни.*

3. *Разпоредбите на параграф 1 могат да бъдат обявени за неприложими по отношение на:*

— *всяко споразумение или определен вид споразумения между предприятия;*

— *всяко решение или определен вид решения на сдружения на предприятия;*

— *всяка съгласувана практика или определен вид съгласувани практики,*

които допринасят за подобряване на производството или разпространението на стоки или за развитието на техническия или икономическия прогрес, като при това предоставят на потребителите справедлив дял от получените ползи, без:

а) *да налагат на участващите предприятия ограничения, които не са абсолютно необходими за постигането на тези цели;*

б) *да дават възможност на такива предприятия да елиминират конкуренцията по отношение на съществена част от съответните стоки.*

1.3. ХАРТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ („ХОПЕС“)

(8) **Член 15** от Харта на основните права на Европейския съюз („ХОПЕС“)⁴ гласи:

⁴ ОВ С 326, 26.10.2012г., стр. 391—407

Свобода при избор на професия и право на труд

1. Всеки има право да работи и да упражнява свободно избрана или приета професия.
2. Всеки гражданин на Съюза има свободата да търси работа, да работи, да се установява или да предоставя услуги във всички държави-членки.
3. Гражданите на трети страни, които имат разрешение да работят на територията на държавите-членки, имат право на условия на труд еднакви на условията, на които имат право гражданите на Съюза.

(9) Съгласно **член 21 от ХОПЕС**, който има хоризонтално действие:

Недискриминация

1. Забранена е всяка форма на дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.
2. В областта на прилагане на Договорите и без да се засягат техните особени разпоредби, се забранява всяка форма на дискриминация, основана на гражданството.

(10) **Член 47 от ХОПЕС** има следното съдържание:

Право на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес

Всеки, чийто права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита пред съд в съответствие с предвидените в настоящия член условия. Всеки има право неговото дело да бъде гледано справедливо и публично в разумен срок от независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон. Всеки има възможността да бъде съветван, защитаван и представляван. На лицата, които не разполагат с достатъчно средства, се предоставя правна помощ, доколкото тази помощ е необходима, за да се осигури реален достъп до правосъдие.

1.4. ДИРЕКТИВА 2006/123/ЕО на ЕП и на Съвета от 12 декември 2006 г. относно услугите на вътрешния пазар („Директива за услугите“)⁵

(11) **Член 2, параграф 1** от Директивата за услугите, относно предметния обхват на директивата гласи:

Член 2

Обхват

1. Настоящата директива се прилага за услуги, предоставяни от доставчици, установени в държава-членка.

⁵ ОВ L 376, 27.12.2006г., стр. 36—68

(12) Член 15, параграфи 1-3 от Директивата за услугите вменява на държавите членки определени задължения за оценка, и по –специално :

Член 15

Изисквания, които подлежат на оценка

1. Държавите-членки проверяват дали в техните правни системи съществуват някои от изискванията по параграф 2 и гарантират, че те са съвместими с условията, заложиени в параграф 3. Държавите-членки адаптират своите закони, подзакони и административни разпоредби, така че да станат съвместими с тези условия.

2. Държавите-членки проверяват дали техните правни системи поставят достъпа до или упражняването на дейност по предоставянето на услуга в зависимост от спазването на някои от следните недискриминационни изисквания:

а) количествени или териториални ограничения, особено под формата на лимити, фиксирани в съответствие с население или минимално географско разстояние между доставчиците;

б) задължение за доставчика да се сдобие със специфична правно организационна форма;

в) изисквания, свързани с притежаването на акции или дялове в дадена компания;

г) изисквания, различни от онези свързани с въпросите обхванати от Директива 2005/36/ЕО или предвидени в други инструменти на Общността, които запазват достъпа до дейност по осъществяване на дадена услуга за определени доставчици, по силата на специфичния характер на дейността;

д) забрана за повече от едно установяване на територията на една държава;

е) изисквания за минимален брой заети лица;

ж) фиксирани минимални и/или максимални тарифи, с които доставчикът трябва да се съобразява;

з) задължения за доставчика освен своята услуга да предоставя заедно с нея и други специфични услуги.

3. Държавите-членки удостоверяват, че изискванията, посочени в параграф 2, отговарят на следните условия:

а) недискриминация: изискванията не трябва да дискриминират нито пряко, нито непряко на основата на националност, нито на основание местоположение на адреса на управление по отношение на компаниите;

б) необходимост: изискванията трябва да са оправдани от наложителна причина, свързана с обществения интерес;

в) пропорционалност: изискванията трябва да са подходящи за постигане на преследваната цел, не трябва да надхвърлят необходимото за нейното постигане и не трябва да е възможно да бъдат заменени с други, по-малко рестриктивни мерки, които постигат същия резултат.

2. ПРАВО НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

(13) Адвокатурата е предмет на уредба както на конституционно ниво, така и на законодателно.

2.1. КОНСТИТУЦИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ:

(14) Член 134 от Конституцията гласи :

Чл. 134. (1) Адвокатурата е свободна, независима и самоуправляваща се. Тя подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси.

(2) Организацията и редът на дейността на адвокатурата се уреждат със закон.

2.2. ЗАКОН ЗА АДВОКАТУРАТА („ЗАДВ“)⁶:

(15) Алинея 2 на член 26 от ЗАДВ посочва, че :

Чл. 26. (1)

(2) (Доп. - ДВ, бр. 97 от 2012 г.) При неоснователно оттегляне на пълномощията адвокатът или адвокатът от Европейския съюз има право на възнаграждение в пълен размер, а при основателно оттегляне се дължи възнаграждение само за положения труд.

(16) Основната разпоредба, свързана с уредбата на адвокатските възнаграждения, е член 36 от ЗАДВ, който гласи :

Чл. 36. (1) (Доп. - ДВ, бр. 97 от 2012 г.) Адвокатът или адвокатът от Европейския съюз има право на възнаграждение за своя труд.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 97 от 2012 г.) Размерът на възнаграждението се определя в договор между адвоката или адвоката от Европейския съюз и клиента. Този размер трябва да бъде справедлив и обоснован и не може да бъде по-нисък от предвидения в наредба на Висшия адвокатски съвет размер за съответния вид работа.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 97 от 2012 г.) При липса на договор, по искане на адвоката, адвоката от Европейския съюз или клиента адвокатският съвет определя възнаграждение съгласно наредбата на Висшия адвокатски съвет.

(4) Възнаграждението може да се уговори в абсолютна сума и/или процент върху определен интерес с оглед изхода на делото, с изключение на възнаграждението за защита по наказателни дела и по граждански дела с нематериален интерес.

(17) Чл. 38 от ЗАДВ има следното съдържание:

Чл. 38. (1) (Доп. - ДВ, бр. 97 от 2012 г.) Адвокатът или адвокатът от Европейския съюз може да оказва безплатно адвокатска помощ и съдействие на:

1. лица, които имат право на издръжка;

2. материално затруднени лица;

3. роднини, близки или на друг юрист.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 97 от 2012 г.) В случаите по ал. 1, ако в съответното производство насрещната страна е осъдена за разноски, адвокатът или адвокатът от Европейския съюз има право на адвокатско възнаграждение. Съдът определя

⁶ Обн. ДВ. бр.55 от 25 Юни 2004г. последно изменение ДВ. бр.32 от 22 Април 2016г.

възнаграждението в размер не по-нисък от предвидения в наредбата по чл. 36, ал. 2 и осъжда другата страна да го заплати.

(18) В алинея 1 на чл. 121 от ЗАдв е посочен и органът, който може да приеме акта, предвиден в чл. 36 от същия закон, а именно:

Чл. 121. (1) Висшият адвокатски съвет издава наредбите, предвидени в закона, и приема Етичния кодекс на адвоката.

2.3. ЕТИЧЕН КОДЕКС НА АДВОКАТА („Етичен кодекс“)⁷

(19) Член 14 от Етичния кодекс на адвоката предвижда:

Възнаграждение

Чл. 14. (1) Размерът на адвокатското възнаграждение се определя с договор между адвоката и клиента. При липса на договор размерът на възнаграждението се определя съгласно наредбата на Висшия адвокатски съвет.

(2) Размерът на адвокатското възнаграждение трябва да е справедлив и оправдан, но не може да е по-нисък от предвидения минимум в наредбата на Висшия адвокатски съвет.

(3) Адвокатът е длъжен предварително да уведоми клиента си за пълния размер на искания от него хонорар.

(4) В случаите на процесуално представителство пред съда хонорарът се уговаря поотделно за всяка инстанция.

(5) Адвокатското възнаграждение може да се уговори в абсолютна сума и/или процент върху определен интерес с оглед изхода на делото с изключение на възнаграждението за защита по наказателни дела и по граждански дела с нематериален интерес.

(20) Член 15 от Етичния кодекс съдържа общо приетата забрана за ***pactum de quota litis***, а именно :

Чл. 15. Адвокатът няма право преди приключването на делото да сключва с клиента си споразумение, с което размерът на адвокатското възнаграждение се определя като дял от предмета на защитавания от адвоката правен спор.

III. АНАЛИЗ НА ПРАВНАТА РАМКА С ОГЛЕД НА НУЖДИТЕ ОТ НОВА УРЕДБА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И СЪОТВЕТСТВИЕТО Й С НОРМИТЕ НА ПРАВОТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

⁷ Приет с Решение № 324 от 08.07.2005 г. на Висшия адвокатски съвет, Обн. ДВ. бр.60 от 22 Юли 2005г., изм. ДВ. бр.43 от 8 Юни 2010г.

1. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ УРЕДБА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ, ПРЕДВИЖДАЩИ МИНИМАЛНИ РАЗМЕРИ, РАЗГЛЕДАНИ В СВЕТЛИНАТА НА ЗАБРАНАТА ПО ЧЛ. 101, ПАР. 1ДФЕС

- (21) Два съдебни акта, а именно Решение на Съда на Европейския съюз от 23 ноември 2017 година по съединени дела С-427/16 и С-428/16⁸ и Решение 5419 от 08 май 2020 година на Върховен административен съд, петчленен състав⁹, очертаха необходимостта от изготвянето на нова правна рамка, регламентираща адвокатските възнаграждения в Република България, която да бъде съобразена с изискванията на Правото на ЕС относно функционирането на Вътрешния пазар и правилата за защита на конкуренцията в него, при отчитане на мястото и спецификата на адвокатурата в структурата на съдебната власт в България.
- (22) В тази връзка следва да бъде припомнено, че адвокатурата е предмет на уредба в Конституцията на Република България. Чл. 134, ал. 1 КРБ не само предвижда мястото и ролята на адвокатурата, но също така посочва и три нейни основни характеристики, а именно, че тя е **свободна, независима и самоуправляваща се**. Конституционно определена е и нейната основна функция – да подпомага гражданите и юридическите лица при защита на техните права и законни интереси. Конституцията предписва в чл. 134, ал. 2 приемането на специален закон, с който съответно да бъдат уредени организацията и редът на дейността на адвокатурата. Не е без значение положението, че систематичното място на конституционната уредба на адвокатурата в българската Конституция е в Глава VI, която има за предмет съдебната власт. Това не е чисто формално положение, а органически израз на взаимната връзка и обусловеност на упражняването на съдебната власт и осъществяването на адвокатска защита, като необходимо условие за ефективната правораздавателна дейност и справедливо правосъдие. Именно воден от подобно разбиране за реализацията на съдебната власт и упражняването на функцията на адвокатурата, българският конституционен законодател е свързал в една глава както уредбата на същинските съдебни институции, така и общата конституционна рамка на адвокатската професия.
- (23) Особената конституционно определена роля на адвокатурата като същностен гарант за защитата на правата и свободите на гражданите се проявява и в чл. 150, ал. 4 КРБ, който възлага на Висшия адвокатски съвет правото да сезира Конституционния съд за противоконституционността на закони, с които се

⁸ СЕС, Решение от 23 ноември 2017г. по съединени дела С-427/16 и С-428/16, *ЧЕЗ Електро България* „АД срещу Йордан Коцев и „Фронтекс Интернешънъл“ ЕАД срещу и Емил Янакиев, ECLI:EU:C:2017:890

⁹ ВАС, Петчленен състав – II колегия, Решение 5419 от 08.05.2020 г. по административно дело 14384 по описа на Върховния касационен съд за 2019г.

нарушават гарантираните от Конституцията основни права. Следва да се има предвид, че ВАдвС е легитимиран да сезира Конституционния съд наред с не по-малко от 1/5 от народните представители, Президента, Министерския съвет, Върховния касационен съд, Върховния административен съд, Главния прокурор и Омбудсмана на Република България, т.е. наред с изчерпателно изброен кръг субекти, носители на прерогативи на държавна власт.

- (24) В същата логика чл. 2 от Закона за адвокатурата посочва, че упражняването на адвокатската професия е дейност, предвидена в Конституцията, за правно съдействие и защита на свободите, правата и законните интереси на физическите и юридическите лица. Тя се осъществява в съответствие с **принципите на независимост, изключителност, самоуправление и самоиздръжка**. Наред с това чл. 122, ал. 1, т. 11 от КРБ? дава на ВАдвС правото да дава становища по проекти за нормативни актове и да прави предложения за усъвършенстване на законодателството, а чл. 122, ал. 1, т. 12 предвижда правото на ВАдвС да прави предложения до Върховния касационен съд и Върховния административен съд за издаване на тълкувателни решения.
- (25) На адвокатурата и в частност на Висшия адвокатски съвет са възложени и особени функции по оказването на правна помощ с оглед гарантиране на равен достъп до правосъдие и осигуряване на ефективни правни средства за защита на лицата, които се намират в затруднено социално положение. Правната помощ по реда на Закона за правната помощ (ЗПП) се оказва винаги от адвокат, като нейната организация и провеждане се ръководи и контролира чрез Националното бюро за правна помощ, трима от петте членове на което се излъчват от ВАдвС – вж. чл.6-11 ЗПП. На адвокатските съвети в отделните съдебни райони съответно са възложени функции по организацията и оказването на конкретните форми на правна помощ – чл. 19 и чл. 26 ЗПП. Така уредената проблематика на предоставянето на правна помощ ясно говори, че на адвокатурата е възложена и специфична функция в обществен интерес, свързана с гарантирането на ефективна защита на правата и законните интереси на тези лица, които нямат възможността самостоятелно да организират своята защита, като по този начин бъдат постигнати прокламираните в българската Конституция принципи на социална справедливост и върховенство на правото в българския правен ред.
- (26) От значение е също да се има предвид, че в съответствие с очертаната от Конституцията основа на уредбата на българската адвокатура, законодателната уредба на статута на адвокатите и упражняването на адвокатската професия в България закрепват устойчива правна рамка на вътрешна демокрация, която почива на демократично представителство, изборност, мандатност, прозрачност и механизми на контрол при формиране на органите на адвокатурата и упражняване на техните правомощия. Вътрешната организация на адвокатската професия се основава на членството

на всички адвокати в адвокатски колегии. Основните въпроси от живота на професионалната общност се решават от общите събрания на адвокатските колегии, в които имат право да участват всички адвокати от съответната колегия. Общите събрания на адвокатските колегии избират съответно Адвокатски съвет, който решава текущите въпроси по функционирането на всяка колегия, както и Контролен съвет, и Дисциплинарен съд, натоварени с осъществяването на контрол по спазване на правилата на функциониране на вътрешната организация на адвокатурата и по професионалната етика на адвокатите. Националните органи на адвокатурата – Общо събрание на адвокатите от страната, Висш адвокатски съвет, Председателят на Висшия адвокатски съвет, Висшият контролен съвет и Висшият дисциплинарен съд също се формират въз основа на демократично изборна представителност, в което участват всички адвокати от страната – вж. чл. 111, 112, 114, 115 ЗАдв. Общите събрания и различните видове избори се провеждат при ясни и подробно уредени в Закона за адвокатурата правила, които гарантират демократичен характер и прозрачност на формирането на органите на адвокатурата – вж. чл. 99, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 108, 109 ЗАдв. Гарантиран е както вътрешен ред на оспорване и контрол на приетите от органите на адвокатурата актове, така и възможност за оспорването им по съдебен ред – вж. чл. 84, 85 и чл. 116 ЗАдв. Вследствие на така установения модел, както при формиране на органите на българската адвокатура, така и при упражняване на техните правомощия, намират израз най-широк кръг професионални и обществени мнения и позиции, съответстващи на цялата пъстрота на реалностите на юридическата професия и обществото в България.

- (27) В тази линия на разсъждения накрая следва да се посочи, че установяването на минимален размер на адвокатските възнаграждения не е самостоятелно възприета практика на самата адвокатура, а законово положение, прието от българския законодател и проведено в конкретни разпоредби на Закона за адвокатурата и на процесуалното законодателство. С оглед на това уредбата на адвокатските възнаграждения следва да се разглежда като елемент от законово уредения особен статус на адвокатурата.
- (28) В същото време СЕС приема в трайната си практика, че една национална уредба на адвокатската професия, предвиждаща възможността за въвеждане на задължителни изисквания относно минимални и максимални размери на адвокатските възнаграждения, също както и уредбата относно правомощията на националните съдилища да се произнасят по размера на тези възнаграждения, е от естеството да засегне установените правила за защита на конкуренцията във вътрешния пазар.¹⁰

¹⁰ СЕС, Решение от 4 септември 2014 г., API и др., C-184/13—C-187/13, C-194/13, C-195/13 и C-208/13, EU:C:2014:2147, т. 43

- (29) Подобно нарушение на забраната има, когато са налице четири кумулативно зададени елемента от фактическия състав: а) да е налице някоя от изброените в разпоредбата форми на съгласуване на волите на две или повече предприятия; б) това поведение на предприятията да засяга или да има потенциала да засегне търговията между държавите членки; в) споразуменията, решенията на сдружения на предприятия или съгласуваните практики да имат за цел или резултат предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията, и г) да не са налице основанията за освобождаване от забраната по чл.101 ДФЕС.
- (30) Съгласно чл.117 от Закона за адвокатурата Висшият адвокатски съвет (ВАДвС) е юридическо лице със седалище в гр. София. Съгласно чл.118 ал.1 и 2 ЗАдв ВАДвС се състои от членове на адвокатурата в Република България с минимално изискване за адвокатски стаж от 15 години.
- (31) Съгласно решение от 19 февруари 2002 г. по дело *Wouters c/Alegemene Raad van de Nederlandse Order van Advocaten*¹¹ СЕС счита, че подобна организация, която упражнява дейност по регулирането на адвокатската професия, практикуването на която представлява по своята същност стопанска дейност, може да се квалифицира като предприятие по смисъла на нормите на Договорите относно защитата на конкуренцията, без значение от факта, че регулаторната □ функция е вменена по силата на закон, освен ако не бъде доказано, че тази регулаторна функция е израз на прерогатив, типичен за публична власт, и мерките, които са приети при упражняване на тази функция, имат характера на държавни мерки.¹²
- (32) За да стигне до това заключение, Съдът е изследвал дали са налице два критерия, наличието на които би могло да квалифицира процесната дейност като прерогатив, „типичен“ за публичната власт, и следователно да я дефинира като нестопанска.
- (33) Първият критерий, изведен от Съда, е дали е налице органична връзка между субекта и публичната власт. За да е налице подобна връзка, следва да се анализират възможностите, с които разполагат органите на публичната власт, да оказват влияние върху конституирането или функционирането на дадения субект. Видно от разгледаната и систематизираната по-горе уредба на адвокатурата, подобна връзка не е налице, тъй като публичните власти в Република България не могат да упражняват нито пряк, нито косвен контрол, както по отношение на конституирането, така и по отношение на

¹¹ СЕС, Решение от 19 февруари 2002 г. *Wouters c/Alegemene Raad van de Nederlandse Order van Advocaten.*, С ~~ЕЗ09/09~~ EU:C:2002:98,

¹² СЕС, Решение от 17 ноември 1993г. *Bundesanstalt für den Güterfernverkehr срещу Gebrüder Reiff GmbH & Co. KG*, C-185/91, EU:C:1993:886, т. 17—19 и 24,

функционирането на Висшия адвокатски съвет. Подобно допускане би било и противоконституционно с оглед на разпоредбата на чл. 134, ал. 1 КРБ.

(34) Освен тази органична връзка, Съдът изисква да е налице и още един критерий, който по своята същност може да се определи като функционален, а именно законът да вменява упражняването на процесната дейност в полза на обществения интерес. Анализирайки българската уредба на адвокатурата, СЕС в решението си по съединени дела С - 427/16 и С - 428/16 отбелязва, че :

„В случая разглежданата в главните производства правна уредба не съдържа каквато и да било точен критерий, който би могъл да гарантира, че определените от Висшия адвокатски съвет минимални размери на адвокатските възнаграждения са справедливи и обосновани при зачитане на общия интерес. В частност тази правна уредба не предвижда каквото и да било условие, отговарящо на изискванията, които Върховният административен съд (България) формулира в решението си от 27 юли 2016 г. и които се отнасят по-специално до достъпа на гражданите и юридическите лица до квалифицирана правна помощ и необходимостта от предотвратяване на всякакъв риск от влошаване на качеството на предоставяните услуги.“¹³

(35) В светлината на така изложените съображения следва да се приеме, че Висшият адвокатски съвет при упражняването на предоставеното му по силата на чл. 121, ал. 1 от ЗАДв правомощие да изготвя и приема наредби и в частност такива, които имат за предмет определянето на минимални или максимални стойности на дължимото адвокатско възнаграждение по дела, действа в качеството му на „сдружение на предприятия“ по смисъла на член 101, параграф 1 ДФЕС¹⁴.

(36) С оглед пълнотата на изложението и изчерпателността на анализа следва да бъде отбелязано, че по отношение на въпроса дали по своето естество правилата за определяне на минимални размери на адвокатските възнаграждения съставляват решение с оглед на член 101 ДФЕС е достатъчно да се припомни, че съгласно трайната практика на СЕС дори препоръчването на цени, какъвто и да е неговият точен правен статут, може да се счита за такова решение¹⁵.

(37) В конкретния случай обвързващият характер на акта на ВАДвС по отношение на адвокатите, както и възможността на същите да се налагат санкции в случай на неговото неспазване, обуславят заключението, че правилата, които намират израз в него, следва да се считат за съставляващи решение с оглед на член 101 ДФЕС.

¹³ СЕС, Решение от 23 ноември 2017г. по съединени дела С-427/16 и С-428/16, *ЧЕЗ Електро България* „АД срещу Йордан Коцев и „Фронтекс Интернешънъл“ ЕАД срещу и Емил Янакиев, ECLI:EU:C:2017:890 т. 47

¹⁴ пак там , т.49

¹⁵ СЕО, Решение от 27 януари 1987 г., *Verband der Sachversicherer/Комисия*, 45/85, ECLI:EU:C:1987:34, т. 32

- (38) Предпоставка за прилагането на правилата на Съюза в областта на конкуренцията спрямо определено споразумение или определена злоупотреба е споразумението или злоупотребата да може да засегне търговията между държавите членки.
- (39) За тази цел решение, споразумение или практика трябва въз основа на съвкупност от обективни фактически и правни обстоятелства да позволяват с достатъчна степен на вероятност да се предвиди, че могат да упражнят пряко или непряко, действително или потенциално въздействие върху търговските потоци между държавите членки и то по начин, който поражда опасения, че могат да възпрепятстват осъществяването на единния пазар между държавите членки.
- (40) От тази гледна точка споразумение, което обхваща цялата територия на държава членка, поради самото си естество води до засилване на националното разделяне на пазарите, като така възпрепятства търсенето с Договора взаимно икономическо обвързване.
- (41) Такова действие може да има разглежданото по главното производство решение на сдружение на предприятия, тъй като чл.6 във връзка с чл.78 ЗАдв предвижда задължително членство на адвокатите на цялата територия на Република България в адвокатските колегии, което предполага тяхното подчиняване на правила, приети от Висшия адвокатски съвет, и тяхната дисциплинарна отговорност за неспазване на тези правила.
- (42) С оглед на изложените съображения може да се заключи, че при изготвянето на правната рамка относно адвокатските възнаграждения, Висшият адвокатски съвет следва да отчита, че една наредба, приета в изпълнение на делегацията по чл.121, ал.1 ЗАдв. и имаща за предмет определянето на минимални размери на адвокатските възнаграждения, е от естеството да засегне установените правила за защита на конкуренцията във вътрешния пазар.¹⁶
- (43) В същото време съгласно трайната практика на СЕС следва да се отбележи, че не всяко решение на сдружение на предприятия, което ограничава свободата на действие на страните или на една от тях, задължително попада в обхвата на забраната по член 101, параграф 1 ДФЕС. Всъщност, за целта на прилагането на тази разпоредба в конкретен случай следва най-напред да се отчете общият контекст, в който е взето или проявява последиците си решение на разглежданото сдружение на предприятия, и по-конкретно неговите цели.

¹⁶ СЕС, Решение от 23 ноември 2017г. по съединени дела С-427/16 и С-428/16, *ЧЕЗ Електро България* „АД срещу Йордан Коцев и „Фронтекс Интернешънъл“ ЕАД срещу и Емил Янакиев, ECLI:EU:C:2017:890, т.51

Едва след това следва да се разгледа дали ограничаващите конкуренцията последици, които произтичат от тях, са присъщи на преследването на посочените цели.¹⁷ В този контекст е важно да се провери дали така наложените ограничения с правилата, разглеждани по главното производство, се свеждат до това, което е необходимо, за да се осигури изпълнението на легитимни цели.¹⁸

- (44) Съдът на ЕС е имал възможност да приложи тази концепция при преценката на редица решения на професионални организации, с които последните приемат тарифи, регулиращи цени на предоставяни от участващите в сдружението предприятия услуги. Според трайната практика на СЕС, още от средата на 90-те години на XX век, подобни тарифи биха били съвместими с правния режим на защита на конкуренцията в ЕС, ако кумулативно са изпълнени две условия, а именно: 1) членовете на съответната професионална организация да са независими спрямо съответните икономически оператори, и 2) съответната професионална организация е длъжна по закон да определя тарифите, като отчита не само интересите на предприятията или на сдруженията на предприятията от съответния сектор, от който са назначени, но и обществения интерес и интересите на предприятията от другите сектори или на ползвателите на въпросните услуги.¹⁹
- (45) Видно от разпоредбите на членове 117 до 123 от ЗАдв., както и от структурата и начина на действие на Висшия адвокатски съвет, неговите членове упражняват своите функции независимо спрямо съответните икономически оператори – адвокати.
- (46) Вторият критерий, който следва да бъде изпълнен, по своя характер вменява на Висшия адвокатски съвет задължение при приемането на нов акт, регламентиращ минималните нива на адвокатските възнаграждения, да отчита не само интересите на адвокатите, но също така обществения интерес и по-конкретно интересите на другите заинтересовани субекти на пазара, а също така и на ползвателите на адвокатски услуги. В това отношение следва да бъде припомнено, че в своята юриспруденция Съдът на ЕС вече изрично е приел в решението си по делото *Cipolla*, че национална уредба, установяваща минимални размери на адвокатските възнаграждения, може да се разглежда като съвместима с правото на ЕС, ако тя е свързана с императивни съображения от обществен интерес.²⁰

¹⁷ СЕС, Решение от 19 февруари 2002 г. *Wouters c/Alegemene Raad van de Nederlandse Order van Advocaten.*, С ~~309/99~~ J:C:2002:98, т.97

¹⁸ СЕС, Решение от 18 юли 2006 г. *Меса-Medina и Мајсен/Комисия*, С-519/04 Р, ECLI:EU:C:2006:492, т. 47

¹⁹ СЕС, Решение от 17 ноември 1993г. *Bundesanstalt für den Güterfernverkehr срещу Gebrüder Reiff GmbH & Co. KG*, С-185/91, EU:C:1993:886, т. 17—19 и 24,

²⁰ СЕС, Решение от 5 декември 2006, *Cipolla e.a.*, съед. дела С-94/04 и С-202/04, ECLI:EU:C:2006:758, т. 61.

- (47) Концепцията за „императивни съображения от обществен интерес“, която е в основата на този втори критерий, не е легално дефинирана, а е развита в практиката на СЕС по прилагане на членове 49 и 56 от Договора и следователно може да продължи да еволюира. Тази идея, както е призната в практиката на Съда, обхваща най-малкото следните основания: обществена политика, обществена сигурност и обществено здраве, по смисъла на членове 52 и 62 от Договора, опазването на обществения ред, цели на социалната политика, защита на получателите на услуги, защита на потребителите, защита на работниците, включително социална защита на работниците, хуманно отношение към животните, запазване на финансовата стабилност на системата за обществено осигуряване, предотвратяването на измами, предотвратяването на нелоялна конкуренция, опазване на околната и градската среда, включително планиране на териториалното и селищно устройство, защита на интересите на кредиторите, опазване на стабилитета на съдебната система, безопасността по пътищата, защитата на интелектуалната собственост, цели на културната политика, включително закрила на свободата на изразяване на мнение, особено във връзка със социални, културни, религиозни и философски ценности на обществото, необходимостта от осигуряване на високо ниво на образованието, поддържане на разнообразие на пресата и насърчаване на националния език, опазване на националното историческо и културно наследство, ветеринарна политика.
- (48) Внимателният прочит на юриспруденцията на СЕС по отношение на различните тарифи, определящи минимални и/или максимални размери на дължими възнаграждения, очертава няколко основни императивни съображения от обществен интерес, които са приети като основателни и допустими в контекста на забраната по чл. 101 ДФЕС.
- (49) Според решението по делото *Cipolla* такива съображения в частност могат да бъдат **защитата на потребителите на юридически услуги и доброто управление на правосъдието.**²¹ Съгласно *Consiglio nazionale dei geologi* към тези две съображения се добавят и **защита на престижа и достойнството на професията.**²² Това изброяване не е изчерпателно и може да се търсят допълнително съображения от обществен интерес, които да бъдат релевирани.
- (50) Видно от цитираната практика, основният акцент при преценката за съответствие на една уредба на минимални възнаграждения е поставен върху защитата на потребителите на адвокатски услуги и доброто управление на правосъдието.

²¹ пак там т. 62

²² СЕС, Решение от 18 юли 2013 г., *Consiglio Nazionale dei Geologi*, С т.56

- (51) В тази връзка редица емпирични проучвания²³ ясно показват, че прекалено стриктното прилагане на правилата за защита на конкуренцията по отношение на определени категории услуги водят до значително намаляване на качеството на предоставяната услуга, както и до икономически дисбаланс между финансово измеримите ползи за потребителите от потенциалното намаление на цената и вредите, които те биха претърпели от по-ниското качество. Същите проучвания показват, че облекчаването на антиконкурентните ограничения оказва положително влияние върху цените и качеството.
- (52) Това се дължи на три основни специфики, характерни за тези категории свободни професии (сред тях е и адвокатската професия).
- (53) Първата от тези специфики е свързана с наличието на асиметрия в информираността между потребителите и доставчиците на услуги. Основна характеристика на адвокатската професия е, че доставчиците трябва да притежават високо ниво на специфични умения и знания, които потребителите не е задължително да притежават, като това на практика ще затрудни последните да преценят качеството на услугите, които купуват. Услугите, предлагани от адвокатите, са „услуги, свързани с доверието“, чието качество не може да бъде лесно определено с предварително наблюдение или дори при самото ползване на услугата.
- (54) Втората специфика е свързана с факта, че при тези услуги, предлагани от свободните професии и в частност при адвокатите, много често се проявяват т.нар. "външни ефекти". Тоест, на някои пазари предоставянето на услуга може да засегне трети страни, а не само клиента, който закупува услугата. Доставчиците и купувачите на тези услуги може да не отчитат в достатъчна степен тези външни ефекти.
- (55) Третата специфика се основава на концепцията за т.нар. "обществени блага". Някои услуги на свободните професии се считат за ценност за цялото общество. Това особено отчетливо се проявява при адвокатската професия, която е пряко свързана с правилното правораздаване. В тази връзка, често се излагат опасения, че при една услуга, основана единствено и само на чистата ценова конкуренция, някои доставчици може да не предоставят тези публични блага правилно.
- (56) СЕС имплицитно е възприел подобна аналитична рамка. В решенията си по делата *Cipolla, Consiglio nazionale dei geologi, API e.a, Commission v. Germany*²⁴, съюзната юрисдикция е посочила изрично, че на пазара на услугите,

²³ OECD Journal of Competition Law and Policy No. 4, février 2002, "Competition in Professional Services", стр.56 и 57, достъпен на <http://www.oecd.org/dataoecd/35/4/1920231.pdf>.

²⁴ СЕС. Решение от 4 юли 2019 г. , *Commission v. Germany*, С

предоставяни от процесните категории свободни професии, сред които и адвокатите, съществува риск от появата на явлениято „неблагоприятен подбор“: ако потребителите не са достатъчно информирани, те винаги избират най-евтиното предложение, тъй като не са в състояние да разпознаят разликите в качеството.

- (57) Това неизбежно би довело до занижаване на качеството, тъй като висококачествените услуги повече няма да бъдат търсени. Позицията се на икономическата теория, е почти невъзможно да се провери качеството на „надеждните стоки“, като например работата на свободните професии и в частност на услугите на адвокатите. При такива условия на практика единственият възможен начин за реализиране на печалба е чрез предлагане на по-ниско качество, което поражда явлениято „морален риск“: доставчиците забелязват, че по-високото качество не се цени подобаващо и поради асиметрията в информираността могат да приемат, че техните клиенти дори няма да забележат (или поне не веднага) по-ниското качество.²⁵
- (58) Следователно, чрез определянето на минимални тарифи значението на цената като фактор за конкурентоспособност намалява и това би насърчило доставчиците да се съсредоточат върху качеството като фактор за конкурентоспособност, за да се открийт от своите конкуренти.
- (59) Освен това в делото *Commission v. Germany* се посочва, че според предоставени статистически данни в случаите на договаряне на цени под задължителните минимални тарифи значително нараства както вероятността за вреди, така и техният размер.
- (60) Тук е мястото да бъде отбелязано, че дори Съдът да приема, че по принцип фиксирането на минимална тарифа действително може да доведе до преодоляване на риска, свързан с възможността доставчиците да се впуснат в чиста ценова конкуренция, която може да се изрази в предлагането на услуги с отстъпки, и с риска от влошаване на качеството на предоставяните услуги, подобно заключение изисква от приемащите тарифата органи да направят анализ на структурата на пазара и да установят зависимост между цената и качеството²⁶.
- (61) Съгласно трайната практика на Съда обаче не е достатъчно дадена национална правна уредба да преследва постигането на легитимна цел и да е

²⁵ СЕС, Решение от 5 декември 2006, *Cipolla e.a.*, съед. дела C-94/04 и C-202/04, ECLI:EU:C:2006:758, т.67

²⁶ пак там , т. 67, както и в Решение от 4 юли 2019 г, *Commission v. Germany*, C

подходяща да гарантира , тя трябва да е действителен израз на стремежа да се постигне тази цел по последователен и систематичен начин²⁷.

- (62) За да се прецени в случая дали това е така и по отношение на българската уредба на минималните размери на адвокатските възнаграждения, следва да се прецени дали тя преследва целта за осигуряване на гарантирано минимално качество на адвокатските услуги последователно и систематично. От значение в тази връзка са редица фактори, в това число: наличието на специални правила за достъп до професията и упражняването ѝ, както и задължителен контрол за спазването им от страна на професионални органи, чиито дейност и статут са уредени чрез съответната нормативна уредба на професията.
- (63) Не на последно място, следва да бъде отбелязано също така, че въпреки че в досегашната практика на Съда на ЕС като определящо условие, за да не се разглежда национална уредба на адвокатската професия, съдържаща изисквания относно задължителни минимални размери на адвокатските възнаграждения, като несъвместима с правото на ЕС, е разглеждано наличието на окончателен контрол от страна на държавен орган върху приемания минимален размер на възнагражденията, в тази връзка следва да бъде отбелязано, че ако дадена национална уредба се приема при достатъчно гаранции за зачитане на обществения интерес, както от процедурно, така и от съдържателно естество, тя е съвместима с правото на ЕС, дори задължителните изисквания относно размера на адвокатските възнаграждения да се приемат от орган на адвокатурата.
- (64) Във връзка с това следва да бъде обърнато особено внимание на положението, че предоставянето чрез законова делегация на правомощието да се определя задължителният минимален размер на адвокатските възнаграждения от орган на адвокатурата, следва да се разглежда като проявление на особената конституционно определена роля, която тя има и като гаранция за независимостта на адвокатурата спрямо органите на изпълнителната власт и действащото управление. Това положение има своето особено значение в контекста на специфичния исторически път, който страната ни е минала и цели да предпази адвокатурата от конюнктурно управленско вмешателство, като по този начин гарантира нормалното изпълнение на конституционната ѝ функция, което се явява условие *sine qua non* за съществуването на справедливо правосъдие.
- (65) Следва също да се подчертае, че макар да не е предвидена форма на произнасяне на държавен орган относно минималния задължителен размер на адвокатските възнаграждения, актовете на ВАДвС, с които се решават този

²⁷ В този смисъл Решение от 10 март 2009 г., Hartlauer, С 169/07, ЕУ:С:2009:141, т. 55 и решение от 15 октомври 2015 г., Grupo Itevelesa и др., С 168/14, ЕУ:С:2015:685, т. 76

порядък въпроси, подлежат на контрол по съдебен ред и във връзка с това вече е налице съдебна практика. Върховният административен съд вече се е произнасял по жалби срещу елементи от Наредбата за минималните размери на адвокатските възнаграждения, като е приел, че визирианият акт има характера на подзаконен нормативен акт, който се приема от ВАДвС при условията на делегация на нормотворческа компетентност, осъществена от законодателния орган на Република България към органите на адвокатурата – вж. Определение №10111/1.10.2015 г. по адм. дело №7125/2015 г. Нещо повече, в рамките на осъществявания контрол съдът вече е отменял разпоредби от уредбата на минималните размери на адвокатските възнаграждения – вж. Решение №14820/10.12.2014 по дело №10395/2014 г. на Върховния административен съд; Решение №587/19.01.2016 г. по дело №1455/2015 г. на Върховния административен съд.

- (66) В рамките на осъществявания контрол, който протича по общите правила на административния процес, съдът е овластен да следи както за съответствието на приетите от ВАДвС разпоредби със специалната уредба на Закона за адвокатурата, така и на общите изисквания за законност, приложими съобразно изискванията на Конституцията, на международноправните източници, с които страната е обвързана, в частност, на Закона за нормативните актове и на Административнопроцесуалния кодекс (АПК). Сред изискванията за законност, спазването на които се контролира от съда, са и основните принципи на административното производство, закрепени в АПК. Сред тях особено значение с оглед гарантиране на обществения интерес при приемане на уредбата на минималните адвокатски възнаграждения имат принципите на законност – чл. 4 АПК, съразмерност – чл. 6 АПК, достъпност, публичност, прозрачност – чл. 12 и последователност и предвидимост – чл. 13 АПК. Освен че всяко заинтересовано лице може да оспорва действителността на приетата от ВАДвС уредба на минималните адвокатски възнаграждения, допълнителна гаранция за ефективността на съдебния контрол над приемането на тази уредба са правомощията на прокуратурата да предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове, влизащи в обхвата на административната юрисдикция – вж. чл. 16 АПК.

2. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ УРЕДБА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ, ПРЕДВИЖДАЩИ МИНИМАЛНИ РАЗМЕРИ, РАЗГЛЕДАНИ В СВЕТЛИНАТА НА ЗАБРАНАТА ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА СВОБОДНОТО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ В РАМКИТЕ НА ВЪТРЕШНИЯ ПАЗАР.

- (67) По отношение на въпроса дали уредба на адвокатските възнаграждения, предвиждаща минимални размери, зачита изискванията, произтичащи от чл.

56, ал. 1 ДФЕС, следва да бъдат взети предвид следните елементи, произтичащи от производното право на Съюза и съдебната практика на СЕС.

- (68) На първо място, следва да бъде отбелязано, че член 56, ал. 1 ДФЕС изисква не само премахване на всякаква дискриминация на основата на гражданство спрямо доставчиците на услуги, които са установени в друга държава членка, но също и премахване на всяко ограничение, дори ако то се прилага еднакво и към националните доставчици на услуги, и към тези от други държави членки, което ограничение може да забрани или допълнително да възпрепятства дейностите на доставчик на услуги, установен в друга държава членка, където той законно предоставя подобни услуги.²⁸
- (69) Тези бариери не могат да бъдат премахнати, като се разчита единствено на прякото прилагане на членове 49 и 56 от ДФЕС, тъй като, от една страна, разглеждането им като отделни случаи чрез процедурите за нарушения срещу засегнатите държави членки би било изключително сложно за националните институции и тези на Съюза и, от друга страна, премахването на много от пречките изисква предварителна координация на законови схеми, включително установяването на административно сътрудничество. Както са признали Европейската комисия, Европейският парламент и Съветът, един законодателен инструмент на Съюза би се вписал в общия контекст на утвърждаването на тази свобода. Така е приета в края на 2006 г. Директива 2006/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година относно услугите на вътрешния пазар²⁹.
- (70) Директива 2006/123 представлява особена форма на хармонизация, тъй като тя не хармонизира по положителен начин стандарти, а има за цел премахването на пречки пред свободата на установяване на доставчиците и свободното предоставяне на услуги³⁰. Поради това тя следва същата логика на „отрицателна интеграция“, както свободите, предвидени в Договора, като въпреки това общите принципи относно хармонизацията се прилагат.
- (71) Следва да бъде подчертано, че обхватът на хармонизацията е определен в член 2 от Директива 2006/123. Директивата се прилага за услуги, предоставяни от доставчици, установени в държава членка (вж. параграф 1 от тази разпоредба), с изключение на дейностите, посочени в параграф 2 от същата разпоредба. Обхватът на хармонизацията не се определя от забранените изисквания по член 14 от Директивата или „съмнителните изисквания“ („suspect requirements“) по член 15 от Директивата. С други думи, обстоятелството, че предмет на разглеждане са фиксираните минимални и

²⁸ СЕС, Решение от 29 ноември 2001 г., *François De Coster v Collège des bourgmestres et échevins de Watermael-Boitsfort*, C 17/00, ECLI:EU:C:2001:651, т. 29

²⁹ ОВ L 376, 27.12.2006г., стр. 36—68

³⁰ съображение 5 и сл. от Директива 2006/123

максимални тарифи, с които доставчикът трябва да се съобразява (вж. член 15, параграф 2, буква ж), по никакъв начин не говори за обхвата на хармонизация на Директивата. По-скоро, както ще стане ясно по-долу, това е релевантно за въпроса за съществуването на ограничение.

- (72) Следователно, в рамките на обхвата на Директива 2006/123, определен в член 2, разпоредбите на Директивата представляват специални норми (*leges speciales*) спрямо разпоредбите на Договорите. Поради това, след като даден въпрос попада в обхвата на Директива 2006/123, не е необходимо същият въпрос да се разглежда през призмата на разпоредбите на Договора³¹.
- (73) Следователно, именно правилата, установени в Директива 2006/123, са правната уредба, с оглед на която следва да се определя съвместимостта на уредбата на адвокатските възнаграждения, предвиждащи минимални размери, със свободата на установяване и предоставяне на услуги.
- (74) Внимателният прочит на чл. 15 от Директива 2006/123 показва, че неговата структура е сходна с тази на член 49 ДФЕС, както е тълкуван от Съда в постоянната му практика. В член 15, параграфи 1 и 2 и параграф 3, буква а) от Директива 2006/123 има забрана за ограничения на свободата на установяване, дори за мерки, които се прилагат без разлика, тоест мерки, които от фактическа и правна страна се прилагат без разлика по отношение на всички доставчици на услуги и които не дискриминират, пряко или непряко, на основата на националност. Член 15, параграф 3, букви б) и в) от Директива 2006/123 допускат пропорционални изисквания, оправдани от наложителна причина, свързана с обществения интерес. Такива наложителни причини на свой ред са определени в член 4, параграф 8 от Директива 2006/123. Списъкът им не е изчерпателен, доколкото в резултат от технологично, икономическо, социално или друго развитие постепенно могат да възникнат нови наложителни причини. Следва да се подчертае, че това важи само за мерки, които не дискриминират на основата на националност. Член 14, точка 1 от Директива 2006/123 забранява *ipso facto* дискриминационни изисквания, пряко или непряко основани на националност. Те не могат да бъдат обосновани по никакъв начин.³²
- (75) За изчерпателност следва да се отбележи, че макар член 15 от Директивата да се отнася до държавите членки под формата на задължение за оценка, той е с директен ефект и физическите лица могат да се позовават на него срещу държавите членки.

³¹ СЕС, Решение от 16 юни 2015 г., Rina Services и др. C-593/13, EU:C:2015:399, т. 23 и сл., Решение от 23 февруари 2016 г., Комисия/Унгария C-179/14, EU:C:2016:108, т. 118, и Решение от 30 януари 2018 г., X и Visser, C-360/15 и C-31/16, EU:C:2018:44, т. 137

³² СЕС, Решение от 16 юни 2015 г., Rina Services и др. C-593/13, EU:C:2015:399, т. 28

- (76) Съгласно член 15, параграф 2, буква ж) от Директива 2006/123³³, който е разпоредба от особено значение за свободните професии, държавите членки проверяват дали техните правни системи поставят достъпа до или упражняването на дейност по предоставянето на услуга в зависимост от спазването на недискриминационното изискване за фиксирани минимални и/или максимални тарифи, с които доставчикът трябва да се съобразява.
- (77) Съгласно определението в член 4, точка 7 от Директива 2006/123 „изискване“ означава всяко задължение, забрана, условие или ограничение, предвидено в закон, подзаконов акт или административна разпоредба на държава членка.
- (78) Според текста на член 15, параграф 2 от Директива 2006/123, съгласно даденото от Съда тълкуване щом като са изпълнени условията на тази разпоредба, е налице ограничение по силата на Директивата.³⁴
- (79) Разглежданото ограничение обаче би било обосновано, ако са изпълнени условията, предвидени кумулативно в член 15, параграф 3 от Директива 2006/123³⁵.
- (80) По отношение на член 15, параграф 3, буква а) от Директива 2006/123 уредба на минимални или максимални адвокатски възнаграждения не трябва да дискриминират нито пряко, нито непряко на основата на националност, нито на основание местоположение на адреса на управление по отношение на доставчиците на адвокатски услуги.
- (81) Що се отнася до член 15, параграф 3, буква б) от Директивата, по отношение на изтъкнатите наложителни причини, свързани с обществения интерес, следва да бъде отбелязано, че СЕС не прави разлика с тези, които бяха описани по-горе в светлината на приложението на чл. 101 ДФЕС.
- (82) Третият критерий, посочен в член 15, параграф 3, буква в) от Директива 2006/123, е критерият за пропорционалност. Тоест, въпросните разпоредби, уреждащи минималните размери на адвокатските възнаграждения, трябва да са подходящи за постигане на преследваната цел, не трябва да надхвърлят необходимото за нейното постигане и не трябва да е възможно тези изисквания да бъдат заменени с други, по-малко рестриктивни мерки, които постигат същия резултат.

³³ Тук е уместно да се посочи, че тази разпоредба е повлияна от решение на Съда от 5 декември 2006 г., Cipolla и др. C-94/04 и C-202/04, EU:C:2006:758

³⁴ СЕС, Решение от 23 декември 2015 г., Hiebler, C-293/14, EU:C:2015:843, Решение от 30 януари 2018 г., X и Visser C-360/15 и C-31/16, EU:C:2018:44, и Решение от 1 март 2018 г., CMVRO C-297/16, EU:C:2018:141

³⁵ СЕС, Решение от 23 февруари 2016 г., Комисия/Унгария C-179/14, EU:C:2016:108, т. 56

(83) При все че държавите членки са компетентни да определят степента на защита, която желаят да предоставят, съгласно постоянната съдебна практика, когато националните органи приемат мярка за дерогация на установен от правото на Съюза принцип, те трябва да докажат за всеки конкретен случай, че посоченото условие е изпълнено. Съображенията, на които може да се позовава дадена държава членка, следва да се придружават от анализ на пропорционалността на приетата от тази държава мярка и доколко тя е подходяща, както и от точни доказателства в подкрепа на доводите ѝ³⁶. Тази съдебна практика, която води началото си от разпоредбите относно основните свободи в Договора, се прилага също и в контекста на член 15, параграф 3 от Директива 2006/123³⁷.

(84) Дори да се докаже, че въпросните разпоредби на уредба, фиксираща минимални размери на адвокатските възнаграждения, са подходящи за постигане на целите, обосноваващи наличието на съображения от обществен интерес, за да е изпълнено условието по на член 15, параграф 3, буква в) от Директива 2006/123, следва да бъде доказано, че тези мерки са необходими, тоест те не надхвърлят необходимото за постигане на преследваната цел и не е възможно да бъдат заменени с други, по-малко рестриктивни мерки, които постигат същия резултат.

3. ИЗВОДИ

(85) С оглед на гореизложеното може да се заключи, че, за да е съвместима правната уредба с Правото на Европейския съюз, и в частност с правилата относно свободата на установяване и свободното предоставяне на услуги, както и с правния режим за защита на конкуренцията, при нейното изработване следва да бъдат взети предвид следните изисквания:

- Минималните размери на адвокатските възнаграждения не следва да водят до ограничаване на принципите на независимост, изключителност, самоуправление и самоиздръжка.
- Минималните размери на адвокатските възнаграждения следва да са определени по такъв начин, че да гарантират качество на предоставяната услуга като ключов елемент от защитата на интересите на потребителите на юридически услуги. Минималните размери на адвокатските възнаграждения следва да са определени по такъв начин, че да гарантират доброто управление на правосъдието.

³⁶ СЕС, Решение от 7 юли 2005 г., Комисия/Австрия, С-147/03, ЕУ:С:2005:427, т. 63, Решение от 14 юни 2012 г., Комисия/Нидерландия, С-542/09, ЕУ:С:2012:346, т. 81 и Решение от 23 януари 2014 г., Комисия/Белгия С-296/12, ЕУ:С:2014:24, т. 33

³⁷ СЕС, Решения от 23 февруари 2016 г., Комисия/Унгария С-179/14, ЕУ:С:2016:108, т. 69

- Минималните размери на адвокатските възнаграждения следва да са определени по такъв начин, че да гарантират престижа и достойнството на професията.
- Минимални размери на адвокатски възнаграждения се установяват само за услуги, които могат да бъдат предоставяни единствено и само от адвокати или чието предоставяне от неадвокати се допуска по изключение, в предварително определени и изчерпателно посочени от законодателството случаи.
- Уредба на минимални или максимални адвокатски възнаграждения не трябва да дискриминират нито пряко, нито непряко на основата на националност, нито на основание местоположение на адреса на управление по отношение на доставчиците на адвокатски услуги.
- Минималните размери на адвокатските възнаграждения трябва да са подходящи и необходими за постигане на преследваната цел.

IV. ПРИЛОЖИМОСТ НА ИЗВОДИТЕ ПРИ ИЗРАБОТВАНЕТО НА НОВА УРЕДБА НА АДВОКАТСКИТЕ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПАЗАРА НА АДВОКАТСКИ УСЛУГИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

(86) Видно от цитираната практика, СЕС предвижда като предварително условие за допускане, че фиксирането на минимални размери на адвокатските услуги би могло да постига търсения резултат, а именно избягването на възможността доставчиците да бъдат стимулирани да се впускат в чиста ценова конкуренция, която води след себе си до влошаване на качеството на услугата, наличието на специфична характеристика на структурата на пазара, а именно наличието на силно сегментиран пазар с изключително голям брой на доставчиците и наличие на информационна асиметрия.

1.1. НАЛИЧИЕ НА СЕГМЕНТИРАН ПАЗАР С ГОЛЯМ БРОЙ ДОСТАВЧИЦИ НА УСЛУГИ

(87) Пазарът на адвокатски услуги в България се характеризира с относително ниска степен на концентрираност, въпреки наличието на нормативни бариери за навлизането на него. В Република България към 2019 г. по данни от отчета на Висшия адвокатски съвет има вписани 13 880 адвокати, разпределени неравномерно в рамките на страната. Тенденцията през последните пет

години е към непрекъснато нарастване на броя на адвокатите в страната, както може да бъде видяно от справката по-долу:

№	Година	Брой на адвокатите	Промяна в абсолютни стойности	Промяна в %
1	2015	13013	384	3,04%
2	2016	13500	487	3,73%
3	2017	13720	220	1,60%
4	2018	13860	140	1,01%
5	2019	13880	20	0,14%

Източник: Годишни отчетни доклади на Висшия адвокатски съвет (2015-2019)

(88) В същото това време, видно от данните на Евростат и НСИ, населението на Република България непрекъснато намалява.

№	Година	Население	Промяна в абсолютни стойности	Промяна в %
1	2015	7 202 198	-43 479	-0,60%
2	2016	7 153 784	-48 414	-0,68%
3	2017	7 101 859	-51 925	-0,73%
4	2018	7 050 034	-51 825	-0,74%
5	2019	6 954 648	-95 386	-1,37%

Източник: Евростат

(89) Тези две тенденции, взети заедно, водят до непрекъснато нарастване на броя на адвокатите на глава от населението и съответно на съотношението един адвокат/брой граждани.

№	Година	Брой на адвокатите на 100 000 души	Промяна в абсолютни стойности	Промяна в %
1	2015	181	-	-
2	2016	189	8	4,26 %
3	2017	193	4	2,32 %
4	2018	197	4	1,73 %
5	2019	200	3	1,50 %

№	Година	Съотношение 1 адвокат към брой население	Промяна в абсолютни стойности	Промяна в %
1	2015	553	-	-
2	2016	530	-23	-4,45 %
3	2017	518	-12	-2,37%
4	2018	509	- 9	-1,76 %
5	2019	501	-8	-1,51%

- (90)** Въпреки че посочените цифри са относително ясен индикатор за наличието на силен конкурентен натиск, за да бъде максимално изчерпателен анализът на размера на сегментираност на пазара, е необходимо тези данни да бъдат съпоставени с данните в останалите държави членки на ЕС и държавите от Европейското икономическо пространство.
- (91)** При изготвянето на настоящия анализ работната група установи, че липсват общо достъпни актуални данни за броя на вписаните адвокати в отделните държави членки. Тези данни следва да бъдат събрани било чрез официално запитване до адвокатските колегии на съответните държави, било чрез осигуряването на достъп до бази данни на международни неправителствени организации за сътрудничество между адвокатите в Европа.
- (92)** Във връзка с това следва да се отбележи ролята, която има Съвета на адвокатските колегии и правни общества в Европа (The Council of Bars and Law Societies of Europe - ССВЕ), чийто член е Висшият адвокатски съвет. От 1999 г. тази неправителствена по своя характер организация събира и

обработка статистически данни за реализиране на нейните цели. Тези статистики се изготвят за двугодишен период, като последните подобни данни са публикувани към 2018 г. и се отнасят за периода 2015г.-2017г.

- (93) Въпреки че тези данни не могат да се считат за актуални с оглед на поставените цели на настоящия анализ, те могат да послужат като индикатор за структурата на пазара и да позволят проследяване на динамиката в развитието на тази структура.
- (94) С оглед представените по-горе резултати може да бъдат направен изводът, че българският пазар на адвокатски услуги се характеризира с голям, над средния за европейските държави, брой на доставчици на адвокатски услуги. Следователно, поставеното от СЕС предварително условие може да се счита за изпълнено.

ПРЕПОРЪКА: Необходимо е да бъде създадена база данни към Висшия адвокатски съвет, в която да се обновяват ежегодно броя на адвокатите в държавите от ЕС . Тази информация ще е необходима при изготвянето на функционален анализ, който следва да се прави на всеки пет години, с оглед на промените в структурата на пазара.

1.2 ИНФОРМАЦИОННА АСИМЕТРИЯ

- (95) На следващо място, пазарът на адвокатски услуги в Република България се характеризира и с голяма информационна асиметрия. Това неравенство се дължи преди всичко на факта, че доставчиците на процесните услуги разполагат със специални познания, каквито повечето от техните клиенти не притежават, което води до затруднения за клиентите при преценката на качеството на предлаганите адвокатски услуги. Както нееднократно е подчертавано, тази асиметрия се засилва още повече с членството на Република България в Европейския съюз, съпроводено с въвеждането на нови регулации, специфични изисквания и правила, които в голямата си степен не могат да бъдат разбрани без съответното специализирано образование и познания.

МЕЖДИНЕН ИЗВОД

С оглед на посочените характеристики на структурата на пазара за адвокатски услуги може да се заключи, че при липсата на фиксирани минимални размери на адвокатските възнаграждения съществува риск лицата, предоставящи адвокатски услуги и действащи на територията на Република България, да се насочат към стратегия, основана на чиста ценова конкуренция, тоест в предлагането на услуги на твърде ниски цени, което би довело до намаляване

на качеството на предлаганата услуга и/или до отстраняването от пазара на доставчици, предлагащи висококачествени услуги, но на по-високи цени.

Следователно, в контекста на националните специфики на пазара на адвокатски услуги, съществуването на минимални размери на възнагражденията за адвокатски услуги може поради естеството си да допринесе за гарантиране на високо качество на адвокатските услуги и следователно за постигане на легитимни цели в обществен интерес (защита на потребителите).

2. МЕХАНИЗЪМ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА МИНИМАЛЕН РАЗМЕР НА АДВОКАТСКОТО ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ В СВЕТЛИНАТА НА ПРИЗНАТИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ ОТ ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС

- (96) В светлината на изведеното по-горе междинно заключение, бъдещата уредба на минималните размери на адвокатските възнаграждения следва да бъде такава, че от нея да е видно, че липсата □ би довела до закрепване на такова равнище на цената на тези услуги, което би могло да породи несигурност относно качеството им.
- (97) Минималните адвокатски възнаграждения следва да бъдат в такъв размер, че да се запази атрактивността на адвокатската професия към висококвалифицирани юристи. За целта трябва те да са в размер, не по-нисък от размера на чистите приходи на останалите длъжности в съдебната власт, като наред с това се отчитат описаните в анализа икономически рискове.
- (98) Наред с това е необходимо да не е налице стимул за напускане на адвокатурата от висококвалифицирани действащи адвокати поради спадане на атрактивността на професията спрямо други дейности, свързани с дейността на съдебната власт.
- (99) Този фактор е относим не само към запазването на престижа и достойнството на адвокатската професия, но и към самото функциониране на съдебната власт, доколкото адвокатурата има водеща роля в защитата на правата и интересите на гражданите.
- (100) Минималните възнаграждения трябва да отчитат високите очаквания на обществото към адвокатската дейност, като чистия доход на адвокатите след приспадане на разноските по осъществяването ѝ следва да бъде такъв, че да не се компрометира уважението към професията.
- (101) Такъв ефект би имало и неправилното отчитане на типичните разноски, свързани с адвокатската дейност, като те следва да бъдат отчетени обективно,

без да се допуска неоправдано поскъпване или прекомерна девалвация на приходите от адвокатски услуги.

- (102) С оглед на това, при определянето на размера на минималните адвокатски възнаграждения следва да се изходи от ясни и обективни критерии, които отчитат обективната натовареност и разходи на адвокатите.
- (103) Постигането на този баланс изисква комплексен анализ на няколко променливи. Първата променлива е свързана с начина на определяне размера на “чистия” доход, който е необходимо да получава един работещ при нормална натовареност адвокат, за да бъде гарантирана неговата независимост.
- (104) Втората променлива е свързана с определяне размера на постоянните разходи, които един адвокат прави, за да поддържа необходимото ниво на организация на работата и качеството на предоставяната услуга.
- (105) Третата променлива относима към гарантиране качеството на предоставяната услуга е свързана пряко с натовареността на адвоката по делата. Тоест, при определяне на минимално дължимото възнаграждение за конкретен вид дело, следва да се прецени какъв е броят часове, през които адвокатът следва да е ангажиран с работа по това дело, за да бъде предоставената от него услуга достатъчно качествена.
- (106) Последната променлива отчита финансовия и икономически риск от дейността на адвокатската професия. Тази променлива е пряко свързана с независимостта на адвоката. Съобразно разпоредбата на чл. 51 ЗАдв. адвокатът носи отговорност за вредите, които могат да настъпят от виновното неизпълнение на неговите задължения. Той отговаря лично и с цялото си имущество за причинените на клиента вреди.
- (107) С оглед на гореизложеното би могло да се допусне, че един подход за изчисляване на възнагражденията, основан на произведения от числовите изрази на посочените променливи ще постигне едновременно в задоволителна степен поставените цели, а именно защита интересите на потребителите, гарантиране достойнството на професията и независимостта на адвоката при осъществяване на своята дейност.
- (108) Този подход позволява отчитането на възможно най-голям брой фактори и позволява по-висока степен на прецизиране на справедливия размер на адвокатските възнаграждения. Той изхожда от типичното протичане на дейността и позволява по-голяма гъвкавост с оглед на постоянното изменение на релевантните за адвокатските възнаграждения фактори.

2.1 ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НИВО НА МЕСЕЧЕН ДОХОД, ГАРАНТИРАЩ НЕЗАВИСИМОСТТА НА АДВОКАТА И КАЧЕСТВОТО НА ПРЕДОСТАВЯНАТА УСЛУГА

2.1.1. Брутен месечен доход на адвоката, гарантиращ неговата независимост

- (109) При определянето на ниво на месечен доход, гарантиращ независимостта на адвоката, от първостепенно значение е правилно да бъде определена методологията, върху която следва да се стъпи при неговото изчисляване. Особеностите на адвокатската професия правят неотнормирани към нея методи, основаващи се върху стойностите на работните заплати в България (минимална работна заплата, средна работна заплата).
- (110) Тези стойности се отнасят до трудова дейност, при която средствата и материалите за упражняване на дейността, както и икономическия риск от нейното осъществяване се носят от работодателя, а не от работника или служителите. При адвокатската професия средствата и материалите за упражняване на дейността, нейната организация се осъществяват от самия адвокат. Той понася също така и всички рискове от упражняване на тази дейност, като, за разлика от работниците и служителите, отговаря неограничено.
- (111) Не могат да бъдат водещи и осигурителните прагове, тъй като те се използват само за целите на изчисляване на осигурителните вноски, но не отразяват пълния комплекс от фактори, необходим за изчисляване на справедливо възнаграждение при упражняване на свободна професия.
- (112) Често използван подход при определяне на брутните възнаграждения на определени категории професии е съпоставителният анализ със сходни категории професии. Сходността би следвало да се определи на база специфични общи характеристики, сходна структура на пазара и задоволяването на сходни потребности на потребителите. В конкретния случай частични сходства биха могли да се установят със съдиите, прокурорите, следователите, нотариусите и съдебните изпълнители. Основният недостатък, който трябва да бъде изтъкнат при това съпоставяне е фактът, че между адвокатите и останалите професии реално не съществува конкуренция, тъй като само адвокатите упражняват икономическа дейност, докато всички останали упражняват дейност, израз на прерогатив на публичната власт.
- (113) От тази гледна точка определянето на средно месечен брутен доход на адвоката следва да се направи в светлината на специфичното място на адвокатурата и нейната характеристика.

- (114) Систематичното място на уредбата на адвокатурата в Конституцията на Република България несъмнено налага извода, че адвокатурата е част от съдебната власт. Това разбиране е подсилено и от ЗАдв, където адвокатът е приравнен със съдията по отношение на дължимото му уважение и е посочено, че му се дължи съдействие като на съдия. С оглед на това, може да се приеме с голяма доза сигурност, че размерът на месечния доход на адвоката следва да бъде съизмерим с размерите на brutните възнаграждения в съдебната система. Тези възнаграждения са предвидени с оглед на осигуряване на качеството на работата и независимостта на лицата, заемащи тези длъжности, като няма основание да се смята, че по-ниско възнаграждение за адвокатите би било подходящо и в интерес на защитата на качеството на адвокатските услуги и престижа и достойнството на адвокатската професия.
- (115) Законово предвиденият механизъм за определяне на възнагражденията в съдебната система има и още един положителен елемент, а именно, че той отчита нивото на благосъстояние на гражданите, доколкото той се определя в размер на удвоената средномесечна заплата на заетите лица в бюджетната сфера съгласно данните на НСИ (чл. 218, ал. 2 ЗСВ). Размерът на средномесечната заплата на заетите в бюджетната сфера за първото тримесечие на 2020 г. е в размер на 1 339 лв. съгласно данните на НСИ.
- (116) Ако brutният размер на дохода от упражняване на адвокатската дейност спадне под тази за най-ниските съдийски, прокурорски и следователски длъжности, то тогава би се засегнала възможността в адвокатурата да бъдат привлечени и да продължат да упражняват дейност юристи с висока квалификация. Това явление е силно нежелателно, тъй като качеството на адвокатските услуги изисква тази дейност да бъде привлекателна за най-квалифицираните юристи.
- (117) Същевременно трябва да се отчете и пропорционалното нарастване на възнагражденията на съдиите, прокурорите и следователите в зависимост от техния стаж и ранга в йерархията на съдебната система. Подобно нарастване на възнагражденията е естествено във всички професии и поради това трябва да бъде отчетено и при възнагражденията на адвокатите. Престижът и конкурентоспособността на адвокатската професия не би могъл да бъде запазен, ако възнаграждението за адвокати с продължителен стаж, значителна квалификация и опит остане през целия им професионален път съпоставим само с този на най-ниските съдийски, прокурорски и следователски възнаграждения. Отчитането на факторите като стаж, възраст, опит и др. налага предвиждане на възможност за получаване на brutен доход на адвоката в размер на поне около 50% по-висок от тези минимални начални възнаграждения, посочени чл. 218, ал. 2 от ЗСВ.

(118) С оглед на този подход, размерът на минималните адвокатски възнаграждения следва да позволява постигането на брутен доход на адвоката в размер около поне 1.5 пъти възнаграждението по чл. 218, ал. 2 от ЗСВ, т.е. около поне 3 средни месечни работни заплати в бюджетния сектор, или **4 017 лв./месечно** при средна натовареност от 8 часа на ден при 5-дневна работна седмица, с отчитане на съответните неработни дни през годината.

2.1.2. Средно месечни разходи на адвоката за осъществяване на дейността му и предоставяне на качествена услуга

(119) Освен обаче brutния доход, който адвоката би следвало да получава, при определянето на нивата на месечен доход следва да бъдат отчетени и тези постоянни разходи за предоставяне на адвокатска услуга, без чието извършване услугата не би била с нужното качество. Така сумата, явяваща се ниво на месечния минимален доход от адвокатска дейност, гарантиращ едновременно независимостта на адвоката и качеството на неговата работа, следва да бъде формирана като резултативна величина от въпросните разходи и посочения по-горе брутен доход.

(120) Тук е мястото да бъде отбелязано, че тази втора променлива варира изключително много в рамките на страната. Изчисляването на тези разходи следва да бъде направено на базата на данни (от проучвания, анкети, статистики и т.н.), събрани през изминал период от поне 5 години, и да бъдат актуализирани при изтичането на всеки петгодишен период. При изготвянето на настоящия анализ се установи, че липсват изследвания или обобщаващи данни за размера на разходите, които адвокатите в различните колегии реализират. В настоящия случай, с оглед на обстоятелствата, свързани с обективната липса на тези данни, отменената част от Наредба № 1 на Висшия адвокатски съвет и необходимостта от продължаване на доброто функциониране на адвокатските услуги, могат да бъдат използвани временно публичнодостъпни данни при отчитане на техните особености.

(121) С оглед на липсата на подобни статистически данни, в настоящия анализ ще бъде обърнато внимание преди всичко на дефинирането на разходните пера, които са задължителни за предоставянето на качествена услуга.

(122) Чл.40, ал.6 от ЗАДв предвижда задължение за адвоката да има кантора в населеното място в района на адвокатската колегия, чийто член е. По тази причина разходът, свързан с обезпечаването на помещение, представляващо адвокатска кантора, е задължителен елемент, формиращ себестойността и оказващ влияние на качеството на услугата. От този разход следват и съпътстващите разходи за комунални услуги и поддръжка на кантората (вода, електричество, почистване, дребни ремонти).

- (123) Като основа следва да се изходи от средните цени на наем на офис площи, които варират според населеното място, като при определяне на тези разходи следва да се изходи от разходи за осигуряване на такива помещения в градовете с най-голяма икономическа активност, тъй като противен случай адвокатите, упражняващи дейността в тях, биха били поставени в невъзможност да посрещат тези разходи.
- (124) Равностойността на ползването на помещение/обект за адвокатска кантора следва да бъде включена, независимо от основанието, на което се ползва, включително когато то е собственост на самия адвокат, тъй като икономическият ефект трябва да бъде отчетен с еднаква тежест.
- (125) За нуждите на настоящия анализ бе направено проучване на общодостъпните статистически данни на две от водещите агенции за недвижими имоти, които имат покритие на дейността на територията на цялата страна. Въз основа на справката за пазарните наемни цени на офиси в областните градове бе установено, че тази цена възлиза средно на 9,28 лв/кв.м..

Офиси-среден наем център	
Градове	Наемна цена на кв.м.
Благоевград	9.76
Бургас	10.03
Варна	17.93
Велико Търново	18.53
Видин	7.00
Враца	10.82
Габрово	9.64
Добрич*	6.60

Кърджали*	5.91
Кюстендил*	2.99
Ловеч*	6.28
Монтана*	5.40
Пазарджик	12.03
Перник	9.90
Плевен	8.20
Пловдив	12.96
Разград*	8.43
Русе	7.08
Силистра*	не бяха намерени публичнодостъпни данни
Сливен	6.69
Смолян*	5.20
София	21.06
Стара Загора	9.80
Търговище*	5.44
Хасково*	6.65
Шумен	12.55

Ямбол	4.46
Средна наемна цена на кв.м.	9.28

Бележки: 1)Настоящите стойности са на базата на публичнодостъпните данни за средната наемна цена на кв.м. на офис площи на месец по населени места за имоти в центъра на съответните градове, достъпна на интернет страницата на imoti.bg. 2)За стойностите за градовете, отбелязани със звезда, липсват публичнодостъпни данни за средна наемна цена на кв.м. на офис площи, поради което посочените в таблицата стойности са формирани на базата на средната наемна цена на кв.м. на жилищните имоти в центъра на тези градове, достъпна на интернет страницата imoti.bg

- (126) Освен средната наемна цена, за определянето на този вид разход е необходимо да бъде определена и средната базисна площ на адвокатска кантора, чиято стойност следва да е достатъчна за осигуряване на необходимо пространство за работни помещения, място, в което да се провеждат срещи с клиенти, достатъчно пространство за архив и прилежащи помещения, като се изхожда от типичното разпределение на пространството в една адвокатска кантора. Пространството следва да бъде достатъчно както за работа на поне един адвокат, така и за работа на поне още едно лице освен него (технически персонал).
- (127) На базата на тези критерии средната площ следва да бъде определена като не по-малко от около 50 кв.м., тъй като по-малко пространство би било недостатъчно за нормална работа. Невъзможността за получаване на приходи за наемане на помещение поне с тези размери би затруднило качествено предоставяне на адвокатски услуги и не би било в интерес на престижа и достойнството на професията.
- (128) Освен разходите за наем на помещение, при отчитане на разходите на един адвокат следва да бъдат взети предвид и останали текущи разноски, свързани с упражняването на адвокатската дейност.
- (129) Сред тях следва да бъдат отбелязани, на първо място, периодичните месечни вноски към адвокатския съвет и Висшия адвокатски съвет, които средно възлизат на около 36 лв./месец.
- (130) На следващо място, съгласно чл.50, ал.1 от ЗАДв, адвокатът е длъжен за времето на своята професионална дейност да застрахова отговорността си за вреди, настъпили вследствие на виновното неизпълнение на неговите задължения. Висшият адвокатски съвет с решение определя минималния лимит на отговорност, задължителен за адвокатите в България. Актуалното към момента изискване е всеки адвокат да застрахова професионалната си отговорност за 20 000 лв. Освен минималния лимит, застрахователните компании предлагат и по-високи доброволни нива на застраховане, като

Застрахованият може да избере сума в интервала от 30 000 лв. до 500 000 лв. като агрегатен лимит за срока на застраховката. Застрахователната премия или цената на застраховката се определя в зависимост от избраните лимити на отговорности, както и от срока на застраховката.

- (131)** Задължението за поддържане и повишаване на квалификацията също е скрепено с изрична правна норма (чл. 27 от Закона за адвокатурата). Безспорно е, че с оглед спецификите на професията това задължение гарантира минимално качество на предоставяната адвокатска услуга. Ето защо разходът за осигуряването му задължително следва да бъде включен в разчета на задължителните разходи.
- (132)** Сред разходите, свързани с гарантиране на минимално качество на услугата, следва да бъдат включени и разноските за пълен достъп до услугите на поне една правно-информационна система, закупуване на актуална литература, абонамент към специализирани периодични издания, други абонаменти за специализирани бази данни.
- (133)** Въпреки че не е нормативно скрепено поради въвеждането на множество приложими за адвокатската професия регулации през последните години, разходът за обезпечаването на технически персонал, който да подпомага адвоката, стана на практика абсолютно задължителен. За да упражнява необезпокоявано и с нужното внимание своята професия, а в резултат – и да предлага качествени адвокатски услуги, адвокатът задължително следва да обезпечи, от една страна, постоянно присъствие в кантората си на лице, което да осигурява техническата работа, посрещането на клиенти, получаването и предаване на документи както от съдилищата, така и от администрацията и клиентите на адвоката, извършване на справки, осигуряване на постоянен контакт с кантората в часовете от работното време, поддържането на архива на адвоката, обработването и съхраняването на събраните лични данни и др. От тази гледна точка, разходите за наемане на поне един служител (офис сътрудник или адвокатски сътрудник) при трудово възнаграждение в размер на поне средното за страната възлизат в общ размер на 1570.93 лв.
- (134)** В пряка корелация с гореописаното се намира и задължението на адвоката да изпълни всички вменени му като работодател задължения по Кодекса на труда и Закона за здравословни и безопасни условия на труд. Това отново е свързано с разходи, които следва да бъдат включени в себестойността на качествената адвокатска услуга.
- (135)** Към тези разходи следва да бъдат добавени и разходите за счетоводно обслужване на адвоката. Това се налага както поради необходимостта от надлежното осчетоводяване на всички посочени дотук разходи, така също и поради задължението за заплащане на дължимите данъци и осигуровки на месечна и тримесечна база.

- (136) Не следва да бъдат пропускани и разходите, свързани с поддържането на офиса (почистване на офиса поне 2 пъти седмично (8 пъти месечно), както и разходите за комунални и битови услуги, консумативи, оборудване и други сходни разходи.
- (137) Така очертаната структура на месечните разходи на адвоката следва да бъде допълнително коригирана, за да може да бъдат компенсирани първоначалните разходи, свързани с достъпа до професията, явяващи се бариери пред навлизането на пазара.
- (138) За да бъдат вписани като адвокати, юристите трябва да изпълнят редица изисквания през продължителен период.
- (139) Продължителността на семестриалното следване по специалност „Право“ е 5 години, като за период, наред със семестриалните такси за обучение, студентите по специалността реализират разходи за обучение и издръжка. След завършване на семестриалното обучение, студентите полагат държавни изпити по Гражданскоправни науки, Наказателноправни науки и Публичноправни науки, като в общия случай тяхната продължителност е до ноември месец на годината, през която студентите завършват семестриално. След полагане на държавните изпити, дипломираните студенти осъществяват шестмесечен стаж за придобиване на юридическа правоспособност, след което полагат изпит за придобиване на юридическа правоспособност, който обичайно се полага около месец август на годината, следваща годината на семестриално завършване. След придобиване на юридическа правоспособност, юристите следва да положат изпит по чл. 4, ал. 1, т. 4 от Закона за адвокатурата, като при успешно издържан изпит вписване може да бъде осъществено най-рано през средата на месец декември на същата година, а адвокатска карта се издава в общия случай през месец януари следващата година.
- (140) От това следва, че типичният най-кратък период за придобиване на права като адвокат за едно лице е с продължителност около 6 години и три месеца.
- (141) През този период поради интензивността на обучението и подготовката за държавните изпити, стажа и изпита за придобиване на юридическа правоспособност и подготовката и полагането на изпита по чл. 4, ал. 1, т. 4 от Закона за адвокатурата, не може да се презумира възможност за упражняване на паралелна трудова дейност, от която да се получават доходи. Поради това за целия този период адвокатите осъществяват разходи за обучение, издръжка, такси за вписване и други.
- (142) На базата на статистическите данни, средната месечната издръжка на живота в България, изчислен от КНСБ, възлиза на 618,15 лв. към 2019 г. Най-

краткият период от приемане в специалност „Право“ до вписване като адвокат отнема най-малко шест години и три месеца (периодът може да варира в зависимост от датите за изпити за младши адвокат за съответната година). За период от приемането в специалност „Право“ до вписване като адвокат разходите за издръжка на едно лице следва да се считат възлизащи средно на около 46,361.25 лв., като това изчисление е консервативно и техният действителен размер в общия случай е по-висок.

- (143) Наред с това, семестриалните такси за петгодишен период възлизат на най-малко на 2 500 лв., като цената на необходимите за обучението книги и учебници възлиза на поне 50% от нея. От това следва, че минималните разходи, пряко свързани със семестриалното следване, възлизат на 3750 лв.
- (144) На последно място, за вписването си като адвокати, адвокатите заплащат такса към Висшия адвокатски съвет и към адвокатската колегия, към която желаят да се впишат. При отчитане на пропорционалното увеличаване на таксите за вписване в зависимост от продължителността на трудовия стаж, то средният размер на сбора на двете такси е не по-малко от около 3000 лв. за страната.
- (145) От това следва, че дори по настоящата методология преките разходи за периода от приемане на един студент в специалност „Право“ до най-ранния момент, в който той има възможност да се впише като адвокат, са средно около 53 111.25 лв.
- (146) Тези високи разходи представляват праг, който е налице за всеки един адвокат и следва да бъдат отчетени при определяне на минималните адвокатски възнаграждения.
- (147) Като при всяка свободна професия, упражняването на адвокатската професия е свързано с различни икономически рискове.
- (148) Както вече бе посочено, пазарът на адвокатски услуги в България се характеризира с голям брой доставчици на глава на населението и негативни демографски процеси, водещи до обективното намаляване на обема на търсене на тези услуги.
- (149) Силният конкурентен натиск, който поради информационната асиметрия между доставчици и потребители превръща цената на услугата в основен фактор за избор на потребителите, има за последица това, че увеличаване на приходите е практически възможно преди всичко чрез увеличаване на обема на работата, а не и чрез увеличаване на цената на услугата.
- (150) Това е особено съществено в контекста на инфлационните процеси, тъй като при действие само на конкурентния натиск адвокатите биха били принудени

да увеличат натовареността си над приемливите граници или да съкратят необходими за дейността разходи, като и в двата случая качеството на услугата би спаднало под приемливите нива, което нарушава интереса на потребителите на адвокатски услуги.

- (151) С оглед на това е необходимо постоянно отчитане на промените на пазара на адвокатски услуги, като например увеличаване на данъчната и осигурителната тежест, включително за сътрудници и технически персонал, размерът на разходи за съпътстващи дейности, броят на операторите на пазара на адвокатски услуги и нивото на търсенето на такива услуги.
- (152) В настоящия случай тази динамика би могла да доведе до дисбаланси във финансирането на адвокатската дейност както на месечна база, така и на годишна. За да могат да бъдат покрити тези рискове, всеки адвокат предвижда кумулирането на резерви, с които не разполага текущо.
- (153) Този риск следва да бъде отразен в структурата на разходите чрез добавяне на сума от поне около 10% към справедливата почасова ставка.

МЕЖДИННИ ИЗВОДИ

С оглед на гореизложеното следва да бъде направен изводът, че нивото на месечен доход, гарантиращ независимостта на адвоката и качеството на неговата услуга, следва да бъде резултатна величина от сбора на brutния месечен доход и сумата на променливите и постоянни разходи, които един адвокат реализира за осъществяване на дейността си. Всякакъв минимум, който не гарантира получаването от страна на адвоката на посочената сума, би повлиял или на независимостта на адвокатите, или би ги стимулирал да се въздържат от разходи, явяващи се задължителни за предоставянето на качествена услуга и така би обусловил понижаване на качеството □ в ущърб на потребителя.

- (154) Преценката кои адвокатски услуги и в какъв обем следва да формират този доход е практически невъзможна. Тук е мястото да бъде отбелязано, че възприеманият до настоящия момент подход при определяне на минимални размери на адвокатските възнаграждения чрез определянето на хонорар за определен вид дело или услуга на базата на материалния интерес не следва да бъде прилаган, доколкото той не отразява изведените по-горе зависимости между размера на разхода, необходим за предоставяне на качествена услуга, и чистия доход, гарантиращ адвокатската независимост, от една страна, и минималния размер на възнаграждението, от друга.
- (155) В сравнителен план с другите държави членки на ЕС, при които се наблюдава запазване на правната уредба на минималните размери на адвокатските възнаграждения, е възприет подход на минимална почасова ставка и

обвързването на минималните размери на адвокатските възнаграждения с времето, необходимо за осигуряване на качествена защита по определен вид дело.

- (156) За да бъде изчислена справедлива почасова ставка за упражняване на адвокатска дейност, която да се използва при изчисляване на възнаграждение по различните категории дела във връзка със средното време в часове, тя следва да бъде определена на базата на приходите, необходими за осъществяване на дейността на един адвокат, осъществяващ работа по 8 часа на ден при 5-дневна работна седмица. Ако за база се вземе по-продължителна работна седмица или по-дълъг работен ден, тогава е налице опасност от спад в качеството на услугата, което противоречи на интересите на потребителите.
- (157) При изчисляването на почасовата ставка следва да се има предвид, че работата на адвокатите, също както работата на съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители и съдиите по вписванията, се характеризира с висока психическа натовареност и качествено ѝ осъществяване изисква неработен период, най-малко равен на предвидения в Кодекса на труда платен годишен отпуск по чл. 155 от КТ в размер на 20 работни дни. Наред с това, трябва да се осигури икономическа възможност на адвокатите да отделят поне по 10 дни годишно за повишаване на квалификацията, посещение на семинари, конференции, обучения и др. Следователно, при изчисляването на почасовата ставка на годишна база тези периоди следва да се приспаднат.

ПРИМЕРЕН МОДЕЛ ЗА ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА СПРАВЕДЛИВА ПОЧАСОВА СТАВКА

$$\text{СПС} = 12 * (\text{БМД} + \text{СМР}) / \text{ПБРЧ}$$

СПС - справедлива почасова ставка

БМД - брутен месечен доход

СМР - средномесечни разходи

ПБРЧ - претеглен брой на работни часове

$$\text{ПБРЧ} = (\text{БРД} - \text{НД}^{\text{''ПГО''}} - \text{НД}^{\text{''ПК''}}) * 8 \text{ ч.}$$

БРД - брой работни дни през годината

НД "ПГО" - неработни дни за адвоката, приравнени на платен годишен отпуск

НД "ПК" - неработни дни за адвоката, поради повишаване на квалификацията

- (158) Адвокатската услуга е тясно свързана с доверието, което се гради на базата на компетентността на адвоката. Това налага да се позволи на адвоката да специализира в определени категории дела, като не следва размерът на възнагражденията по тях да бъде такъв, че да се осъществява финансов натиск върху адвокатите да поемат дела извън изградената си сфера на специализация. Специализацията на адвокатите е в интерес и на функционирането на съдебната власт, тъй като по този начин упражняването на правата на клиентите на адвокатите се осъществява по-ефективно.
- (159) От това следва, че минималните почасови ставки следва да бъдат определени в един и същ размер за всички категории дела, като водещо да бъде средната времева натовареност на адвоката.

2.2. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА МИНИМАЛНИЯ РАЗМЕР НА АДВОКАТСКОТО ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ ПО КОНКРЕТНИ ВИДОВЕ ДЕЛА

- (160) Както вече бе отбелязано в пар. 61 от настоящия анализ, съгласно трайната практика на Съда обаче, не е достатъчно дадена национална правна уредба да преследва постигането на легитимна цел и да е подходяща да гарантира, тя трябва да бъде действителен израз на стремежа да се постигне тази цел по последователен и систематичен начин.
- (161) В тази връзка наличието на други доставчици на предлаганите от адвокатите услуги, за които не съществуват задълженията за прилагане на минимални тарифи, би могло да се разглежда като липсата на подобен последователен и систематичен подход.
- (162) Незащитимо е да се твърди гарантиране на минимално качество на адвокатската услуга чрез прилагане на горните изчисления и методи, докато същата услуга се предлага и от други лица, които не притежават нужното образование, не носят професионална отговорност и не се подчиняват на регулациите, присъщи за адвокатската професия.
- (163) В този контекст и в светлината на трайната практика на СЕС определянето на минимални размери на адвокатските възнаграждения следва да е неразривно свързано с дефинирането на т.нар. „изключителна адвокатска дейност“.

- (164) Нито настоящият анализ, нито неговите автори имат за цел да дефинират кои дейности следва да се разглеждат като „изключителна адвокатска дейност“. Това следва да бъде направено след широк дебат в адвокатурата.
- (165) Въпреки това, внимателният прочит на практиката на СЕС, както и при един сравнителноправен анализ на законодателствата, предвиждащи сходна правна уредба³⁸, може да се установи, че услуги по съставяне на договори, предоставяне на консултации, учредяване, регистриране и вписване на промени в съответния регистър на юридически лица, текуща правна помощ и др. вече не могат да бъдат третираны като „изключителна адвокатска дейност“ и спрямо тях приемането и прилагането на минимални размери на адвокатските възнаграждения не само би обусловило липса на разглеждания тук критерий за съответствие на тарифите с конкурентното право, но и на самостоятелно основание би ограничило конкуренцията.
- (166) С оглед на гореизложеното и за целите на настоящия анализ би могло да се заключи, че при отчитане на тенденциите в развитието на правото, „резервирането“ за адвокатите на каквито и да било услуги извън процесуалното представителство е невъзможно.
- (167) Ето защо следва при изработването на новата уредба на адвокатските възнаграждения Висшият адвокатски съвет да се ограничи до фиксиране на минимални размери на възнагражденията за предоставени адвокатски услуги само по отношение на онези от тях, които са пряко свързани с процесуално представителство.

2.2.1. Брой часове на ангажираност на адвоката по едно дело като индикатор за гаранция качеството на предоставяната услуга.

- (168) С оглед на горепосоченото, за да бъде определено минималното дължимо възнаграждение за конкретен вид дело, следва да се изчисли какъв е броят часове, през които адвокатът следва да е ангажиран с работата по това дело по такъв начин, че тя бъде достатъчно качествена.
- (169) На практика този параметър следва да отчете осреднената натовареност на един адвокат с оглед на различните категории дела при отчитане на тяхната правна и фактическа сложност.

³⁸ Тук е мястото да се отбележи, че през 2019г., след производство пред ЕК, продължило близо 2 години, Кипър измени законодателството си по отношение на минималните адвокатски възнаграждения, като за целта премахна от тарифите си всички дейности, които са свързани с т.нар. „неизключителна адвокатска дейност“, т.е. запази минимални адвокатски възнаграждения единствено за т.нар. „изключителна адвокатска дейност“.

- (170) Времевите наблюдения върху професионалните практики на голям брой професионалисти прави възможно да се открояват нормите за нормално необходимото време за реализация на определена дейност, респективно нормите за свръхнатовареност или ненатовареност на лица, екипи, институции.
- (171) Събирането на подобни данни е обект на самостоятелен функционален анализ на структурата на адвокатурата, който почива на ясна и строга методология. Към датата на изготвяне на настоящия анализ подобен анализ не е правен и липсват конкретни данни за натовареността на адвоката.
- (172) В рамките на Република България подобен анализ е правен единствено с оглед натовареността на съдиите в рамките на съдебната система - Експертен доклад „Механизъм за оценка на работната натовареност в съдебната система: резултати от емпирично изследване на натовареността на съдиите в България“, разработен в изпълнение на Цел 4 на Предефиниран проект №2 „Подкрепа за Висшия съдебен съвет, свързан с изграждането на капацитет и подобряване на ефективността на съдебната система“ по проектна програма 31 „Повишаване на капацитета и изграждане на сътрудничество в съдебната система“ на Норвежкия финансов механизъм.
- (173) Въпреки че този Експертен доклад не следва да се абсолютизира като референтен източник, той може да бъде използван като индикатор за средната натовареност на един адвокат. Още повече, че с оглед на направеното уточнение по-горе минималните размери на възнагражденията следва да бъдат предвидени за адвокатските услуги, свързани с процесуалното представителство, което е в неразривна връзка с натовареността на съдиите.

Изрично следва да бъде подчертано, че при последваща промяна на правната рамка относно адвокатските възнаграждения, тя следва да бъде направена само след изготвянето на нарочен анализ на натовареността на адвоката.

- (174) Също така следва да бъде отбелязано, че в Експертния доклад са използвани средни претеглени времеви стойности на делата от всяка група. Средната претеглена стойност е резултат от двете времеви стойности (за обичайни и дела с усложнения) в съотношение и с тежест, отговаряща на процентните дялове на двата вида дела. Напр. дела с обичайно време 20 часа и време, необходимо за дела с усложнения 30 часа, при съотношение на делата от двата вида съответно 80% и 20%, получават средна претеглена стойност от 22 часа.
- (175) Използването на подобен подход за оценка на необходимото време има редица преимущества при евентуална съпоставка на натовареността на адвоката. На първо място, съгласно хипотезата за наличието на различни по сложност дела в рамките на една група, този подход предлага коригирано време за делата,

съответстващо на усилията и времевите ресурси в рамките на групата и различните видове дела. На следващо място, той отразява реалното кумулативно време, необходимо за разглеждане на дела от съответната група за период от 1 година при средно съотношение между обичайни и дела с усложнения. Натрупването на претеглени времеви стойности би трябвало да дава приблизително общото необходимо време за разглеждане на дела от съответната група. Не на последно място, това е сравнително справедлив и лесен начин да се определи средно време за група дела, тъй като оценката на всяко дело като обичайно или усложнено е практически трудно и не винаги може да има обективен характер.

- (176) Все пак при използването, дори като индикатори на изведените в Доклада средни претеглени времеви стойности, би трябвало да бъде отчетена следната особеност.
- (177) Минимумите, изведени в Експертния доклад за съдиите, представляват долна граница на натовареността на адвоката. Това е така, тъй като времето, необходимо на един адвокат за работа по дадено дело е в по-голям обем от времето, необходимо на един съдия за работа по същото дело. На първо място, това се дължи на факта, че работата на съдиите по даденото дело е изцяло правна, докато за един адвокат работата по дадено дело не се състои само в правен анализ. Поне половината от времето си адвокатът отделя за техническата част от своята работа, а именно- запознаване и събиране на доказателствата, окомплектоване на всички книжа и т.н. На второ място, освен с всички други дейности, адвокатът е натоварен с една допълнителна, която не е присъща за съдийската професия, но ангажира сериозен времеви ресурс, а именно- постоянна комуникация и редовни срещи със свои клиент/и. Тази съпътстваща дейност е свързана с изпълнение на задължението на адвоката по всяко време на висящност на процеса (и още преди започването му) да разяснява по достатъчно достъпен начин различни аспекти от него на своя клиент, за да бъде последният добре информиран по отношение на начина и средствата за упражняване на неговите права.
- (178) С оглед на гореизложеното при изчисляване на средните претеглени времеви стойности за адвокатска дейност по различните категории дела ще бъдат отчетени изведените в Експертния доклад, като се добавят поне 50% допълнително за първа инстанция, за да може да се отчете времето и усилията, положени от адвоката преди завеждане на даденото дело (като напр. Запознаване и събиране на доказателства; регулярни срещи и комуникация с клиент/и; среща със свидетел/и и т.н.). По този начин ще се отчете средно времето, което не е приложимо при преценка натовареността на съдията със същото по вид дело. Докато при качване на инстанциите обемът се увеличава при съдиите, средните времеви стойности за адвоката не би следвало да се повишават, а да са поне равни с тези при съдиите.

(179) По отношение на наказателните дела следва да се има предвид, че подходът, използван до настоящия момент в Наредбата за минималните адвокатски възнаграждения за фиксиране размера на адвокатския хонорар в зависимост от размера на наказанието, не позволява да бъде отчетена в достатъчно висока степен корелацията между цената и качеството на услугата. В тази връзка размерът на наказанието не е надежден критерий за правната и фактическа сложност на делото и за времето, което един адвокат следва да отдели по даденото наказателно производство. Поради това няма основание да се счита, че посоченият по-горе механизъм на корекция на натовареността на първа инстанция не може да се приложи и към наказателните дела.

ПРЕПОРЪКА: Тъй като горепосоченият метод може да се окаже неточен при изчисляване на средните претеглени времеви стойности по различните категории дела, е необходимо да се анализира и отчете на базата на проучване в адвокатурата колко на брой часове се отделят средно за всеки конкретен вид дело, за да може да се коригират възнагражденията спрямо отделеното време.

ИНДИКАТИВНА СТОЙНОСТ НА НАТОВАРЕНОСТТА НА АДВОКАТА

I. ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА- средни претеглени времеви стойности по групи дела

1. Облигационни

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции			
	РС	ОС- I инстанция	ОС- въззив	Апелативен съд
Облигационни искове, основани на договори /искове за реално изпълнение, разваляне, нищожност, унищожаемост, сключване на окончателен договор и др./	18,9 (12,6)	45,6 (30,4)	19,2	40,5
Облигационни искове за вземания, произтичащи от неоснователно обогатяване и гесция	25,2 (16,8)	40,2 (26,8)	15,1	34,0
Облигационни искове за вземания, произтичащи от деликт	21,6 (14,4)	40,8 (27,2)	17,7	28,0

Облигационни искиове за вземания, произтичащи от застрахователни правоотношения	21,0 (14,0)	39,0 (26,0)	16,0	40,0
---	-----------------------	-----------------------	-------------	-------------

2. Търговски

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции			
	РС	ОС- I инстанция	ОС- въззив	Апелативен съд
Искиове за защита на членствени правоотношения по Търговския закон		46,2 (30,8)		55,3
Облигационни искиове за вземания, произтичащи от търговски сделки	24,6 (16,4)	47,7 (31,8)	18,7	39,5
Производство по чл.223, ал.2 ТЗ		4,3 (2,9)		4,2
Производство по ЗЮЛНСЦ		2,2 (1,5)		21,0
Производство по чл.25, ал.4 ЗТР		7,5 (5,0)		15,6
Производство по несъстоятелност		116,5 (77,7)		85,4

3. Трудови дела

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции			
	РС	ОС- I инстанция	ОС- въззив	Апелативен съд
Искиове по чл. 344, ал. 1, т. 1-3 КТ	21,1 (14,1)		20,6	
Искиове за имуществена отговорност на работника/работодателя	24,1 (16,1)		16,1	
Други искиове по КТ /чл. 215, 220, чл. 224, чл. 226 КТ и т.н./	17,2 (11,5)		14,0	

4. Семейни

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции			
	РС	ОС- I инстанция	ОС- въззив	Апелативен съд
Искове за развод и недействителност на брака	18,9 (12,6)		17,0	
Искове за издръжка	15,6 (10,4)		11,5	
Даване на разрешение по чл.130, ал. 3 от Семейния Кодекс	1,6 (1,1)		1,1	
Искове за осиновяване (за осиновяване и прекратяване)		18,9 (12,6)		24,5
Искове за произход		21,6 (14,4)		23,0
Приемане и отказ от наследство, производство по открито наследство	3,3 (2,2)		3,8	

5. Вещни

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции			
	РС	ОС- I инстанция	ОС- въззив	Апелативен съд
Вещни искове – ревандикация, негаторен, за определяне на граници, искове по ЗКИР	25,8 (17,2)	48,75 (32,5)	24,8	32,5
Искове за делба - първа и втора фаза	34,2 (22,8)		26,8	

6. Обезпечителни, охранителни, заповедни и други производства

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции			
	РС	ОС- I инстанция	ОС- въззив	Апелативен съд
Обезпечение	5,1 (3,4)	8,7 (5,8)	3,4	5,2

Заповедни производства	2,7 (1,8)		1,8	
Производство по чл.463 ГПК и чл.521, ал.3 ГПК			8,0	12,8
Искания за издаване на изпълнителен лист въз основа на арбитражно решение или решение на чуждестранен съд		17,4 (11,6)		5,2
Частни жалби срещу действия на съдебните изпълнители/ определения свързани с действия на съдебни изпълнители			6,5	5,6
Частни жалби срещу отказ за вписване			5,9	
Производство по обезсилване на ценни книжа	4,8 (3,2)		3,2	
Приемане и отказ от наследство, производство по открито наследство	3,3 (2,2)		3,8	
Производство по установяване на факти (чл. 542 ГПК)	3,4 (2,3)		5,0	
Производство по чл.623, ал.5 и чл.624 ГПК		15,1 (10,1)		8,2
Други въззивни частни производства			6,3	8,2

7. Специално уредени със закон производства

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции			
	РС	ОС- I инстанция	ОС- въззив	Апелативен съд
Искове по КМПЧ и Хагска конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечение на деца		41,1 (27,4)		27,0
Искове по ЗОДОВ	20,2 (13,5)	27,0 (18,0)	17,4	24,5
Административни производства по ЗСПЗЗ	30,0 (20,0)			

Искове по ЗЗДискр.	20,7 (13,8)		16,4	
Производство относно религиозните вероизповедания		6,7 (4,5)		14,0
Искове по Закона за защита срещу домашното насилие	18,6 (12,4)		13,0	
Производство по Закона за закрила на детето	13,9 (9,3)		10,4	
Производство по ЗПП		13,2 (8,8)		
Дела по Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество		102,0 (68,0)		58,0

II. АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА

Групи дела	Средно време в часове
Закон за данък върху добавената стойност (ревизионни актове, АПВ)	43,8 (29,2)
Закон за корпоративното подоходно облагане	41,2 (27,5)
Закон за марките и географските означения, Закон за патентите, Закон за промишления дизайн	40,6 (27,1)
Закон за данъка върху доходите на физическите лица, ЗОДФЛ (отменен), КСО, ЗЗО ревизионни актове за ЗОВ	38,1 (25,4)
ЗУТ - ПУП Закон за устройство и застрояване на Столична община	36,3 (24,2)
Закон за митниците	36,1 (24,1)
Закон за отговорността на държавата и общините за вреди	33,7 (22,5)
Закон за държавната собственост - конкурси, Закон за общинската собственост – конкурси	33,0 (22,0)
Подзаконовни нормативни актове, Закон за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление - тричленни състави	32,2 (21,5)

Изборен кодекс	30,1 (20,1)
Закон за здравното осигуряване /включително разноски за лечение/	29,7 (19,8)
Закон за подпомагане на земеделските производители	29,4 (19,6)
Закон за предотвратяване и установяване конфликт на интереси, Закон за защита от дискриминация, Закон за защита на личните данни	28,8 (19,2)
Закон за подземните богатства, Закон за защитените територии, Закон за опазване на земеделските земи, Закон за опазване на околната среда, Закон за културното наследство	28,2 (18,8)
Закон за здравето /НЕЛК, ЦЕЛК и други/	27,7 (18,5)
Закон за местните данъци и такси	26,4 (17,6)
Закон за кадастъра и имотния регистър	26,1 (17,4)
Закон за висшето образование, Закон за развитието на академичния състав в РБ	25,5 (17,0)
Закон за отбраната и въоръжените сили на РБ, Закон за МВР, Закон за държавния служител, Закон за съдебната власт, Закон за достъп и разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към държавна сигурност и разузнавателните служби на българската народна армия, Закон за защита на класифицираната информация, Закон за ДАНС	25,3 (16,9)
Закон за чужденците в РБ, Закон за влизането, пребиваването и напускането на РБ на гражданите на ЕС и техните семейства	24,9 (16,6)
Закон за убежището и бежанците	23,7 (15,8)
Закон за държавната собственост - отчуждавания, Закон за общинската собственост – отчуждавания	23,2 (15,5)
Кодекс на труда, Закон за здравословни и безопасни условия на труд, Закон за камарата на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране, Закон за лова и опазване на дивеча, Закон за физическото възпитание и спорта, Закон за туризма	22,6 (15,1)

Закон за устройство на територията – незаконно строителство и др.	19,8 (13,2)
Закон за акцизите и данъчните складове, Закон за възстановяване на надвнесен акциз върху употребявани автомобили	19,8 (13,2)
КСО	19,5 (13,0)
Закон за автомобилните превози, Закон за измерванията, Закон за пътищата, Закон за рибарството и аквакултурите, Закон за юридическите лица с нестопанска цел, Закон за лекарствените продукти в хуманната медицина – всички лицензи, регистрации, разрешителни и подобни, които не са посочени изрично в други групи	18,7 (12,5)
Закон за интеграция на хората с увреждания, Закон за социално подпомагане, Закон за семейни помощи за деца	18,6 (12,4)
Искови административни дела – чл.256-257 АПК, чл.128, ал.1, т.7 АПК, чл. 128, ал.2 АПК, чл. 292 АПК , обезщетения на държавни служители	18,0 (12,0)
Закон за държавните резерви и военновременните запаси, Закон за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица, Закон за защита на потребителите, Закон за обезщетяване на собственици на отчуждени имоти, Закон за защита на конкуренцията, Закон за обществените поръчки	18,0 (12,0)
Закон за местното самоуправление и местната администрация и други без ясна квалификация	17,2 (11,5)
Закон за държавната собственост - наеми, Закон за общинската собственост – наеми и други спорове по ЗДС и ЗОС, различни от отчуждавания и конкурси	17,2 (11,5)
ДОПК (всичко освен ревизионните актове и АПВ)	15,75 (10,5)
Закон за българските лични документи	15,0 (10,0)
Други касационни /ЗСПЗЗ/	14,7 (9,8)
ЗАНН: КФН, НЗОК	13,5 (9,0)
Закон за достъп до обществена информация	13,2 (8,8)

ЗАНН: НАП; АДФИ; Агенция "Митници"; ДНСК	12,3 (8,2)
ЗАНН: КРС; СЕМ; КХ; КЗП; ДАДРВВЗ; КЗДискриминация; ДАНС; Патентно ведомство; ДАЯР; ДАМТН; КЗЛД; Агенция за закрила на детето; Министерство на културата	11,8 (7,9)
Закон за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия, Закон за движението по пътищата, Закон за частната охранителна дейност, ЗИНЗС	11,7 (7,8)
чл.19 АПК, чл.54, ал.5 АПК, чл.56, ал.4 АПК, чл.103, ал.3 АПК, чл.197-202 АПК, чл.294-298 АПК, чл.272, ал.2 АПК и други производства, касаещи процес относно процес	9,0 (6,0)
ЗАНН: ДИТ; ДКСБТ; ИААА; БАБХ; МВР; Общини; ИАРА; МОСВ; Сметна палата; РИОСВ; РДВ; РДГ; Здравна инспекция и други КАНД, които не са изрично посочени в други групи	8,7 (5,8)
Частни административни дела – чл.60, ал.4 АПК, чл.166, чл.250 АПК, чл. 297, ал.4 АПК	5,8 (3,9)
ЗАНН: КАТ	3,3 (2,2)
Частни КАНД	2,4 (1,6)
АПК тричленен състав - обжалвания по чл. 304 АПК	1,6 (1,1)
чл. 75 ДОПК - частни административни	0,9 (0,6)

III. НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции			
	РС	ОС- I инстанция	ОС- въззив	Апелативен съд
Глава I Престъпления против Република България (чл.95-108) (чл.109-110), Тероризъм - чл. 108а НК, вкл. Престъпления		416,7 (277,8)		277,5

против мира и човечеството - чл. 407 - 419а			
Престъпления по служба - чл. 282 - 283б НК		168,0 (112,0)	118,5
Пране на пари - чл. 253 - 253б НК, Данъчни престъпления - чл. 255 - 260 НК		111,6 (74,4)	72,2
Престъпления против паричната и кредитната система - чл. 243 - 252 (без чл. 251) НК		97,0 (64,7)	61,6
Убийства – чл. 115 - 119 НК		96,9 (64,6)	58,0
Смърт по непредпазливост- чл. 122, чл.123, чл.124		96,7 (64,5)	64,0
Изнудване чл.213а, ал.3 и ал.4, чл. 214, ал.2 НК		95,8 (63,9)	64,6
Престъпления против митническия режим, Контрабанда - чл. 242 НК /без ал. 2 и 3/, Контрабанда на наркотични вещества - чл. 242, ал. 2 и 3 НК		72,0 (48,0)	52,8
Документна измама – чл.212, ал.5 НК		72,0 (48,0)	40,8
Присвояване – чл. 203, чл. 206, ал. 4 НК, Безстопанственост - чл. 219-220 НК		66,7 (44,5)	43,6
Отвлечане - чл. 142		65,8 (43,9)	45,6
Престъпления по транспорта - чл. 340-342, чл. 343, ал. 1, б. "в", ал. 3, б. "б" и ал. 4 НК		60,4 (40,3)	40,3
Блудство - чл. 149, ал. 5 НК, Изнасилване - чл. 152, ал. 4 НК		54,0 (36,0)	34,4
Кражба – чл.196а НК, Грабеж – чл.199 НК		53,2 (35,5)	34,8
Общопасни престъпления по чл. 330, ал. 2 и ал. 3, чл. 333, чл. 334 НК, вкл. Престъпления при използване на атомна енергия за мирни цели - чл. 356е - 356и		52,5 (35,0)	35,0
Пасивен и активен подкуп - чл. 225б, чл. 225в, чл. 224 НК, Подкуп - чл. 301 - 307а НК		50,1 (33,4)	33,4
Престъпления, свързани с посегателство върху културни ценности чл. 277а - 278д НК		43,5 (29,0)	26,3

Склоняване към проституция, Трафик на хора – чл. 159а - 159г	43,5 (29,0)		29,1	
Престъпления, свързани с противозаконна дейност с наркотични в-ва - чл. 354а, ал. 1 и 2, чл. 354б НК		41,4 (27,6)		26,8
Общи стопански престъпления - присвояване – чл. 201-205 НК, злоупотреба с доверие - чл. 217 НК, безстопанственост - чл. 221-227 НК, Престъпления против отделни стопански отрасли - чл. 228-240 НК, Престъпления против паричната и кредитната система - чл. 251 НК	41,4 (27,6)		19,8	
Блудство, Изнасилване - чл. 151, чл.152, чл.157 НК, Други престъпления по Глава II, Раздел VIII "Разврат"	38,8 (25,9)		22,6	
Противозаконно лишаване от свобода - чл. 142а НК	37,3 (24,9)		18,3	
Глава IXа КОМПЮТЪРНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ - чл. 319а - 319е		36,3 (24,2)		24,2
Престъпления против личността - чл. 117, чл. 120-121, чл.126, чл.127 НК, Злепоставяне - чл. 136-141 НК	32,4 (21,6)		17,9	
Изнудване чл.213а, ал. 1 и 2, чл.214, ал. 1 и 3, чл. 214а НК	27,3 (18,2)		18,0	
Измама - чл. 209-211 НК, Документна измама – чл. 212 и чл. 212а НК, Застрахователна измама – чл. 213 НК	25,2 (16,8)		14,8	
Престъпления против здравето - чл. 349, ал. 2 и 3, чл. 350, ал. 2 НК		24,0 (16,0)		12,8
Наказателни дела от частен характер: Обида и клевета	23,1 (15,4)		16,4	
Административнонаказателни дела по ЗАНН: КФН, НЗОК	22,9 (15,3)			
Телесна повреда по чл. 131, ал. 2, т. 1 и 2 НК		22,6 (15,1)		14,4
Средна и тежка телесна повреда - чл. 128-129; телесна повреда - чл. 131-134 НК	22,2 (14,8)		14,6	
Престъпления по транспорта - чл. 343-343а, Други престъпления по транспорта - чл. 344-346а, Престъпления по съобщенията - чл. 347-348а, Престъпления по чл.348б НК	21,9 (14,6)		13,5	

Престъпления против интелектуалната собственост (чл.172а-чл.174 НК), Плагиатство по чл. 173 НК и други престъпления против правата на гражданите (глава III НК)	21,3 (14,2)		11,5	
Кражба- чл.194-197 НК, Грабеж – чл. 198-200 НК, Присвояване – чл. 206-208 НК; Престъпления по чл. 218в НК, Вещно укривателство, унищожаване, повреждане и други престъпления по глава V НК	18,0 (12,0)		12,2	
Глава XII Престъпления против отбранителната способност на Републиката - чл. 357-360 НК		16,8 (11,2)		11,2
ЧНД по Глава XXXVI от НПК		16,5 (11,0)		10,0
Престъпления против правосъдието - чл. 286-299 НК, вкл. Престъпления по чл. 287а НК	16,0 (10,7)	16,8 (11,2)	9,6	9,7
Принуда - чл. 143-144а НК	15,9 (10,6)		10,6	
Хулиганство и самоуправство - чл. 323 - 325 НК, Телесна повреда по чл. 161 ал. 1 НК и други престъпления по глава X НК	15,9 (10,6)		9,6	
Административнонаказателни дела по ЗАНН: НАП; АДФИ; Агенция "Митници"; ДНСК	15,9 (10,6)			
ЧНД по производства във връзка с изпълнение на наказанията		15,1 (10,1)		8,3
Административнонаказателни дела по ЗАНН: КРС; СЕМ; КХ; КЗП; ДАДРВВЗ; КЗДискриминация; ДАНС; Патентно ведомство; ДАЯР; ДАМТН; КЗЛД; Агенция за закрила на детето; Министерство на културата	14,7 (9,8)			
ЧНД във връзка със съдебния контрол по чл. 243 НПК	13,2 (8,8)	35,7 (23,8)	8,7	24,7
Престъпления против народното здраве и против околната среда - чл. 349-353з, чл.355-356 НК, Други общоопасни - чл. 356а - 356б НК, Престъпления при използване на атомна енергия за	11,7 (7,8)		8,9	

мирни цели - чл. 356г - 356д, чл. 356ж, чл. 356з, чл. 356й, чл. 356к НК и други престъпления по глава XI НК				
Престъпления против реда на управлението - чл. 269-277 НК, Престъпления, свързани с единично нарушаване границите на страната - чл. 279-281 НК, Други престъпления по служба - чл. 284 - 285 НК	11,4 (7,6)		6,4	
Глава IX ДОКУМЕНТНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ - чл. 308-319 НК	11,2 (7,5)		7,2	
Административнонаказателни дела по ЗАНН: ДИТ; ДКСБТ; ИААА; БАБХ; Общини; ИАРА; МОСВ; Сметна палата; РИОСВ; РДВ; РДГ; Здравна инспекция	11,1 (7,4)			
Престъпления против кредиторите - чл. 227б - 227е НК	10,6 (7,1)		7,1	
Престъпления, свързани с противозаконна дейност с наркотични в-ва - чл. 354-354в (без чл.354а, ал. 1-2, чл. 354б) НК	10,2 (6,8)		5,9	
Престъпления по транспорта - чл. 343б, 343в, 346б	8,5 (5,7)		5,3	
ЧНД по ЗБППМН	8,5 (5,7)		6,0	
Неплащане на издръжка (чл. 183 НК), Престъпления по чл. 175, ал. 1 НК и други престъпления против брака, семейството и младежта (глава IV НК)	8,4 (5,6)		4,5	
ЧНД по искания за задължително настаняване и лечение по Закона за здравето	7,0 (4,7)		4,3	
Административнонаказателни дела по ЗАНН: КАТ, МВР;	6,6 (4,4)			
ЧНД във връзка със съдебния контрол по чл. 244 НПК	6,1 (4,1)	6,6 (4,4)		
ЧНД по молба за определяне на общото наказание	6,0 (4,0)	7,8 (5,2)	4,1	5,4
ЧНД по предложения за принудителни медицински мерки по чл. 89 НК	5,5 (3,7)	5,8 (3,9)	2,6	3,9
Административнонаказателни дела: АНХД по УБДХ и по ЗООРПСМ (спортно хулиганство)	5,1 (3,4)		2,7	

ЧНД във връзка със съдебен контрол върху мерките за процесуална принуда, ЧНД по ЗИНЗС	4,2 (2,8)	7,5 (5,0)	3,0	5,5
ЧНД по молби за реабилитация	3,9 (2,6)	4,5 (3,0)	2,3	2,9
ЧНД по чл. 222, чл. 223 НПК, ЧНД по делегация на български и чуждестранни съдилища по наказателни дела	1,9 (1,3)	2,2 (1,5)		
ЧНД по чл. 146, чл. 158, чл. 161, чл. 164, чл. 165 НПК	0,9 (0,6)	0,9 (0,6)		
ЗЕС, чл. 159а НПК, вкл. чл.68 ЗМВР	0,9 (0,6)	0,9 (0,6)		

III.A. Наказателни дела в Специализиран наказателен съд и Апелативен специализиран наказателен съд

Групи дела	Претеглено средно време за дела (в часове) на различните инстанции	
	Специализиран наказателен съд	Апелативен специализиран наказателен съд
чл. 321, 321а	269,8 (179,9)	126,9
чл. 282, ал. 4	168,0 (112,0)	118,5
чл. 253, ал. 3, т. 1, предложение второ, чл. 256, ал. 2, предложение второ	111,6 (74,4)	72,2
чл. 213а, ал. 2, т. 5 и ал. 3, т. 3, чл. 214, ал. 2, т. 1 и 2	95,8 (63,9)	64,6
чл. 116, ал. 1, т. 10	96,9 (64,6)	58,0
чл. 235, ал. 4, предложение първо, чл. 242, ал. 1, буква "ж"	72,0 (48,0)	52,8
чл. 208, ал. 5, предложение първо, чл. 216, ал. 5, предложение трето	72,0	40,8

	(48,0)	
чл. 142, ал. 2, т. 6 и 8; чл. 142а, ал. 2; чл. 143, ал. 2; чл. 143а, ал. 3; чл. 144, ал. 3	65,8 (43,9)	45,6
чл. 155, ал. 5, т. 1, чл. 156, ал. 3, т. 1, чл. 159, ал. 5, чл. 159г, предложение второ	54,0 (36,0)	34,4
чл. 195, ал. 1, т. 9, чл. 199, ал. 1, т. 5, чл. 346, ал. 6, предложение първо и второ	53,2 (35,5)	34,8
чл. 330, ал. 2, т. 4, чл. 337, ал. 2 и 3, чл. 339, ал. 2 и 3	52,5 (35,0)	35,0
чл. 162, ал. 3, предложение първо и ал. 4	45,4 (30,3)	22,2
чл. 278а, ал. 3, предложение трето, чл. 280, ал. 2, т. 5	43,5 (29,0)	26,3
чл. 354а, ал. 2, т. 1, чл. 354б, ал. 2 – 4, чл. 354в, ал. 2 – 4, чл. 356 б	41,4 (27,6)	26,8
ЧНД във връзка със съдебния контрол по чл. 243 НПК	35,7 (23,8)	24,7
чл. 131, ал. 1, т. 8	22,6 (15,1)	14,4
ЧНД във връзка със съдебен контрол върху мерките за процесуална принуда, ЧНД по ЗИНЗС	7,5 (5,0)	5,5
ЧНД по молба за определяне на общото наказание	7,8 (5,2)	5,4
ЧНД по молби за реабилитация	4,5 (3,0)	2,9
ЧНД във връзка със съдебния контрол по чл. 244 НПК	6,6 (4,4)	
ЧНД по чл. 222, чл. 223 НПК, ЧНД по делегация на български и чуждестранни съдилища по наказателни дела	2,2 (1,5)	
ЧНД по чл. 146, чл. 158, чл. 161, чл. 164, чл. 165 НПК	0,9 (0,6)	

Бележка: в таблиците числата в скоби () са тези за съдиите, изчислени в Експертния доклад.

2.2.2. Отчитане на фактора материалния интерес при дела с материален интерес

- (180) Отговорността на адвоката към неговите клиенти е за всички причинени вреди. Във всяка една дейност е налице риск от грешки, което е неизбежна част от системата на правораздаването. Адвокатите не се ползват с функционален имунитет за своята дейност, за разлика от магистратите. За вредите, причинени от тях, неограничено отговарят самите адвокати (чл. 51 от Закона за адвокатурата), като при определени предпоставки отговарят и съдружниците им в адвокатските съдружия и адвокатските дружества (чл. 72 от Закона за адвокатурата).
- (181) Макар допускането на грешки, причиняващи вреди на клиентите, да е нежелано явление, то е статистически неизбежно, особено в хода на една продължителна адвокатска практика.
- (182) Този риск следва да бъде отразен посредством обвързване на материалния интерес по делата с конкретен процент. Тази ставка може да бъде и стъпаловидна при дела с по-висок материален интерес. Намалването следва да бъде направено по такъв начин, че интересът на адвоката и на клиента да бъдат балансираны.
- (183) При липсата на подобна ставка адвокатът никога не би могъл да натрупа резерв от средства, който да може да покрие системния риск, свързан с неговата професионална отговорност към клиентите. При липсата на отчитане на този фактор дейността на адвоката може да бъде възпрепятствана и да се наложи неприемливо от гледна точка на запазване на качеството на адвокатските услуги съкращаване на разходи, като в по-крайните случаи дори една допусната грешка при дело с висок материален интерес би могла да доведе до икономическа невъзможност на адвоката да продължи дейността си, макар до този момент дейността му да е била напълно безупречна.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ

- (184) С оглед на гореизложеното биха могли да бъдат направени няколко основни обобщаващи извода, свързани с менахизма на определяне на минималните размери на адвокатските възнаграждения:
- Механизмът за определяне на минимални размери на адвокатски възнаграждения следва да се отнася само до услуги, които могат да бъдат предоставяни единствено от адвокати.

- Механизмът за определяне на минимални размери на адвокатските възнаграждения следва да отчита необходимостта от гарантиране на средномесечен брутен доход, гарантиращ независимостта на адвоката.
- Механизмът за определяне на минимални размери на адвокатските възнаграждения следва да отчита разумен обем от задължителни разходи за качествено осъществяване на услугата при спазване на всички нормативни изисквания, установени за адвокатската дейност.
- Механизмът за определяне на минимални размери на адвокатските възнаграждения следва да включва параметъра - време, необходимо на адвоката за работа по конкретен вид дело.

- (185)** За да се прецизират и актуализират размерите на минималните адвокатски възнаграждения с оглед на описаните в настоящия анализ фактори, е препоръчително да се осигури по-високо ниво на информационна обезпеченост, която да послужи при следващите промени на уредбата на минималните адвокатски възнаграждения.
- (186)** За целта се препоръчва изграждане на бази данни на адвокатурата, които да съдържат информация за средноседмична и средномесечна натовареност на адвокатите, както и натовареността им в часове по различни категории дела.
- (187)** Следва също така да бъде създадена база данни със статистическа информация за конкретните финансови параметри на направените от адвокатите разходи, необходими за осъществяване на адвокатска дейност, като средна наемна цена на офис площи, разходи по тяхната поддръжка, разходи за възнаграждения на персонал, средни разходи за комунални услуги и всякакви други разноски.
- (188)** Препоръчително е тази информация да се отнася както за средните стойности за страната, така и за отделните региони, като по този начин да се направят първите стъпки за отчитане на обективните регионални различия на пазара на адвокатски услуги. Диференциране на минималните адвокатски възнаграждения по региони при определени предпоставки може да се окаже неизбежно за гарантиране на обществения интерес.
- (189)** Получените данни следва да бъдат съпоставени с наличните статистически данни за страната и данните, изготвени във връзка с дейността на съдилищата, като по този начин се открият потенциални особености, характерни за адвокатската дейност и релевантни за бъдещи промени на правната уредба.
- (190)** За целите на една такава съпоставка могат да бъдат използвани всякакви други официални статистически данни, чрез които да се

установи как равнището на доходи на адвокатите в страната се отнася към равнището на покачване на средните цени на стоките и услугите в България, както и към средните доходи в страната. Такива данни могат да бъдат изискани, когато е необходимо, и от НАП, НОИ и НСИ.

(191) Актуализирането на възнагражденията на базата на променените условия в страната и събраните от Висшия адвокатски съвет данни следва да се осъществява регулярно, на всеки не повече от 5 години.